



*Strategia Rozwoju Gminy Rytwiany  
na lata 2015–2025*



INICJATYWAŁOKALNA.PL

Czerwiec 2015

## Spis treści

Wstęp .....	3
1. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA .....	5
1.1 Strategia jako instrument kreowania polityki rozwoju .....	5
1.1.1 Proces konstruowania dokumentu Strategii .....	5
1.1.2 Struktura dokumentu .....	6
1.2 Raport diagnostyczny o stanie społeczno-gospodarczym. Wnioski z analizy sytuacji społeczno-gospodarczej .....	7
1.3 Wnioski z przeprowadzonego badania ankietowego i konsultacji społecznych .....	8
2. CZĘŚĆ PROGRAMUJĄCO-STRATEGICZNA .....	10
2.1 Analiza obszarów problemowych .....	10
2.1.1 Analiza SWOT .....	10
2.1.2 Drzewo problemów .....	15
2.1.3 Drzewo celów .....	16
2.2 Kierunki rozwoju Gminy Rytwiany .....	17
2.2.1 Wizja i misja rozwoju Gminy Rytwiany .....	17
2.2.2 Cele szczegółowe i działania priorytetowe .....	19
2.2.3 Przykładowe zadania w ramach poszczególnych działań priorytetowych .....	26
2.3 Powiązania Strategii rozwoju Gminy Rytwiany z innymi dokumentami strategicznymi na szczeblu krajowym i regionalnym oraz założenia UE we wspieraniu rozwoju regionalnego .....	28
2.4 Źródła finansowania zadań zaplanowanych do realizacji w ramach Strategii oraz harmonogram ich realizacji .....	31
2.5 Harmonogram realizacji Strategii .....	37
2.6 Wstęp do programów operacyjnych – przykłady projektów do realizacji .....	40
2.7 Wyniki przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko .....	43
3. CZĘŚĆ WDROŻENIOWA .....	48
3.1 Ewaluacja i monitoring Strategii na lata 2015–2025 .....	48
3.2 Wskaźniki realizacji Strategii .....	51
Spis tabel i schematów .....	54

## Wstęp

Zarządzanie gminą wiąże się z podejmowaniem szeregu działań i decyzji ważnych dla lokalnej społeczności. Aby efektywnie nią zarządzać potrzebny jest wieloletni plan, który będzie wskazywać kierunki jej dalszego rozwoju. Działania właściwe ze strategicznego punktu widzenia mają większe znaczenie niż działania nastawione na przynoszenie natychmiastowych efektów. Zarządzanie strategiczne jest procesem zarządzania nastawionym na formułowanie i wdrażanie Strategii, które ma na celu sprzyjanie wyższemu stopniowi zgodności organizacji, w tym wypadku gminy, z jej otoczeniem zewnętrznym oraz zachowaniem spójności wewnętrznej, a co za tym idzie – osiągnięciem przyjętych celów strategicznych.

Głównym celem tworzenia dokumentu strategicznego, jakim jest Strategia Rozwoju, jest zdiagnozowanie priorytetowych kierunków rozwoju, zmierzających do rozwoju społeczno-gospodarczego. *Strategia Rozwoju Gminy Rytwiany na lata 2015–2025* to długookresowy, bo dziesięcioletni plan działania, określający strategiczne cele rozwoju, zawierający kierunki oraz priorytety, które są niezbędne do realizacji przyjętych założeń.

Opracowanie Strategii Rozwoju pozwala na określenie najbardziej efektywnych działań mogących zapewnić dynamiczny rozwój całego obszaru, stworzenie dogodnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz powstawanie nowych inicjatyw społecznych. Strategia stanowi ogół planowanych działań, zmierzających do realizacji wyznaczonych celów rozwojowych. Jest to sposób w jaki gmina zamierza realizować swoją misję. Istotną cechą Strategii jest budowa wizerunku gminy. To właśnie wizerunek stanowi wizytówkę jednostki, jest źródłem informacji dla podmiotów gospodarczych, inwestorów i społeczności lokalnej o długoterminowych uwarunkowaniach rozwoju przyjętych przez gminę oraz o sposobach rozwiązywania przez nią pojawiających się problemów. Strategiczne planowanie polega przede wszystkim na wyeliminowaniu rozwiązań nierealnych. Każda Strategia jest inna, ponieważ endo- i egzogeny wkład w każdym programowanym przypadku jest inny. Za sprawą dokumentu strategicznego dana jednostka terytorialna może efektywnie wykorzystać własne zasoby, w tym zasoby finansowe, rzeczowe czy społeczne oraz określić sposoby przeciwdziałania pojawiającym się zagrożeniom. Strategia powinna stanowić źródło zasad i zbiór rozwiązań.

Niniejszy dokument zawiera informacje dotyczące kierunków rozwoju Gminy Rytwiany, działania związane z jej realizacją na lata 2015–2025. Horyzont czasowy, jaki

został przyjęty dla niniejszej Strategii, wiąże się z perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2014–2020, która stanowi wyzwanie dla potencjalnych beneficjentów funduszy unijnych. Strategia potrzebna jest tam gdzie pojawiają się nowe wyzwania. Aby w pełni wykorzystać szanse, jakie dają środki unijne, należy podjąć odpowiednie działania już teraz. W tym celu opracowano Strategię, ma ona stanowić podstawowy dokument zawierający priorytetowe kierunki rozwoju Gminy Rytwiany, obejmujące nowy okres programowania unijnego.

## **1. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA**

### **1.1 Strategia jako instrument kreowania polityki rozwoju**

*Strategia Rozwoju Gminy Rytwiany na lata 2015–2025* stanowi odpowiedź samorządu gminnego na zmieniającą się sytuację społeczno-gospodarczą wymagającą nowego spojrzenia na posiadane aspiracje, zasoby i perspektywy rozwoju gminy.

W Strategii zaprezentowana została Wizja 2025, misja oraz cele główne i szczegółowe przewidziane do realizacji w wymienionym okresie jej obowiązywania. Wyróżniono również działania priorytetowe, które należy podjąć, aby osiągnąć wyznaczone cele. Strategia Gminy Rytwiany jest dokumentem otwartym, co oznacza, iż w miarę upływu czasu oraz podejmowanych działań w niej zawartych, możliwa jest jej aktualizacja, w tym również kreowanie nowych działań oraz korekta tych, które zostały sformułowane na etapie jej tworzenia – aby w jak najlepszy sposób dostosować się do zmieniającego się otoczenia.

#### **1.1.1 Proces konstruowania dokumentu Strategii**

Opracowywanie Strategii Rozwoju Gminy Rytwiany było okazją do przeprowadzenia otwartych rozmów z przedstawicielami różnych środowisk gminnych. Dyskusja obejmowała analizę obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej oraz możliwości dalszego rozwoju Gminy Rytwiany. Efektem prowadzonych rozmów było uzyskanie odpowiedzi na pytania: dokąd zmierzamy? co chcemy? oraz w jaki sposób chcemy to osiągnąć? Dało to podstawy do skonstruowania dokumentu, który ma służyć wszystkim mieszkańcom gminy.

Proces prac związanych z przygotowaniem, opracowaniem i wdrożeniem Strategii Rozwoju rozpoczęto w lutym 2015 roku. W początkowej fazie prac nad dokumentem zostały zorganizowane warsztaty z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, samorządowcami. Miały one na celu poznanie potrzeb i opinii mieszkańców na temat obecnej sytuacji gminy oraz kierunku w jakim gmina powinna zmierzać. Prace nad Strategią były koordynowane przez Zespół ds. Strategii powołany 04.02.2015 r. przez Wójta Gminy Rytwiany. W skład zespołu weszło 15 osób: pracownicy Urzędu Gminy Rytwiany, urzędnicy instytucji gminnych, a także przedstawiciele samorządu terytorialnego.

Prace nad dokumentem Strategii opierały się na wykorzystaniu szeregu wzajemnie uzupełniających się metod prac analitycznych i partycypacyjnych, spośród których wymienić należy:

- analizę danych zastanych,

- badania ankietowe wśród mieszkańców gminy,
- analizy strategiczne,
- spotkania warsztatowe Zespołu ds. Strategii Rozwoju,
- spotkania warsztatowe z przedstawicielami samorządu lokalnego, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi oraz młodzieżą mieszkającą na terenie gminy.

Strategia powstała w oparciu o dokument *Diagnoza strategiczna na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Gminy Rytwiiany na lata 2015–2025* (Załącznik 1), w którym przedstawiono pogłębioną analizę społeczno-gospodarczą gminy, a także na podstawie wniosków zgłoszonych podczas konsultacji społecznych oraz warsztatów organizowanych w trakcie procesu budowania Strategii. Po zebraniu i przeanalizowaniu wszystkich danych opracowano *Projekt 1.0 Strategii*, który został upubliczniony za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Gminy.

Do głównych materiałów źródłowych, stanowiących materiał analityczny i podstawę do opracowania Strategii, należą:

- dane Głównego Urzędu Statystycznego,
- wnioski z ankiet przeprowadzonych podczas warsztatów grupowych oraz uzyskanych drogą elektroniczną na skrzynkę mailową Urzędu Gminy,
- wnioski zebrane na podstawie przekazanych przez podmioty fizyczne projektowych,
- wnioski zgłaszane podczas warsztatów grupowych.

### **1.1.2 Struktura dokumentu**

*Strategia Rozwoju Gminy Rytwiiany na lata 2015–2025* składa się z trzech zasadniczych części odpowiadających logice procesu strategicznego: pierwsza jest częścią wprowadzającą, druga częścią programująco-strategiczną, zaś trzecia – wdrożeniową.

Główne przesłanki procesu powstawania Strategii ujęto w części pierwszej: przebieg procesu tworzenia Strategii, wykorzystane metody oraz powody, które skutkowały podjęciem decyzji o przystąpieniu do prac.

W drugiej części, najważniejszej z punktu planowania strategicznego, wskazano problemy oraz kierunki ich rozwiązania. Przedstawione zostały cele szczegółowe i działania priorytetowe odpowiadające przyjętej misji i wizji rozwoju gminy.

Zwieńczeniem dokumentu jest część trzecia, w której zostało ujęte wdrażanie i monitorowanie Strategii wraz z zestawieniem wskaźników służących do oceny Strategii, procedur i odpowiedzialności.

## **1.2 Raport diagnostyczny o stanie społeczno-gospodarczym. Wnioski z analizy sytuacji społeczno-gospodarczej**

Szczegółowa diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Rytwiany została przedstawiona w dokumencie *Diagnoza strategiczna na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Gminy Rytwiany na lata 2015–2025* (Załącznik 1). W Diagnozie zaprezentowano uwarunkowania społeczne, gospodarcze, przestrzenne, środowiskowe i kulturowe. Porównano wybrane dziedziny rozwoju Gminy Rytwiany do średniej dla kraju, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego oraz gmin wchodzących w skład powiatu. Poniżej przedstawione zostały wnioski z wybranych dziedzin społecznych i gospodarczych.

Liczba ludności w latach 2008–2013 podlegała wahaniom. W 2013 roku gminę zamieszkiwało 6 392 osoby, a gęstość zaludnienia wynosiła 51 osób/km<sup>2</sup>. Na stan liczby ludności wpłynął przede wszystkim ujemny współczynnik przyrostu naturalnego (-5,8 w 2013 roku) oraz ujemne saldo migracji w przeliczeniu na 1000 osób (-3,0 w 2013 roku). Zarówno współczynnik przyrostu naturalnego jak i saldo migracji w 2013 roku miały znacznie gorszy wynik niż średnia w Polsce i województwie świętokrzyskim. Niekorzystną sytuację demograficzną może odzwierciedlać rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym, jednak ogólna sytuacja demograficzna Gminy Rytwiany na tle zarówno Polski jak i województwa świętokrzyskiego wypada dobrze. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym jest wyższa od średnich w kraju i województwie, co świadczy o młodym społeczeństwie, ponadto pomimo wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym jest ona nadal lepsza od średniej województwa, a w 2013 roku była równa średniej w Polsce.

Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym odzwierciedla zmniejszająca się liczba dzieci w szkole podstawowej. Od 2008 roku widoczny jest systematyczny spadek ilości uczniów w szkole podstawowej (w 2008 roku liczba dzieci na 1 000 mieszkańców wynosiła 66, a w 2013 roku – 61). Dobrą jakość szkolnictwa w gminie obrazują wyniki egzaminów szkolnych. Biorąc pod uwagę sprawdzian w 6 klasie szkoły podstawowej oraz egzamin gimnazjalny w 2014 roku, uczniowie z Gminy Rytwiany osiągnęli wyższe wyniki w porównaniu do średniej krajowej, wojewódzkiej i powiatu – potwierdza to posiadany przez gminę potencjał w postaci kapitału społecznego.

Na terenie Gminy Rytwiany niepokojące wartości przyjmują wskaźniki obrazujące potencjał gospodarczy. Zauważalna jest niska przedsiębiorczość wśród mieszkańców. W 2013 roku w Gminie Rytwiany zarejestrowane były 422 podmioty gospodarcze. Wskaźnik liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców oraz nowo powstających przedsiębiorstw był znacznie niższy w porównaniu do średniej dla Polski i województwa świętokrzyskiego<sup>1</sup>. Sytuację na rynku pracy odzwierciedla wysoki poziom bezrobocia w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W 2013 roku udział procentowy bezrobotnych w tej grupie wiekowej wynosił 9,4% i był wyższy niż średnia w Polsce (8,8%), ale zdecydowanie niższy niż w województwie świętokrzyskim (11,3%).

Analiza budżetu gminy wskazuje na pogarszającą się sytuację finansową. Dochody oraz wydatki budżetu Gminy Rytwiany są zdecydowanie niższe w porównaniu do średnich w Polsce, województwie świętokrzyskim i powiecie staszowskim. W 2013 roku udział dochodów własnych w dochodach ogółem wyniósł jedynie 27,9%, co świadczy o niskich możliwościach finansowych gminy, m.in. w zakresie realizowanych inwestycji.

Biorąc pod uwagę aktywność w pozyskiwaniu funduszy unijnych w latach 2007–2013 Gmina Rytwiany wypadła dosyć dobrze na tle gmin powiatu staszowskiego. Na jej terenie zrealizowano 12 projektów w ramach RPO Województwa Świętokrzyskiego, a kwota dofinansowania średnio na 1 osobę wyniosła 2 103,39 zł.

Pod względem turystycznym w Gminie Rytwiany należy zwrócić szczególną uwagę na obiekt turystyczny Pustelnia Złotego Lasu, generujący rocznie ok. 40 tys. odwiedzających (39 481 osób w 2014 roku).

### **1.3 Wnioski z przeprowadzonego badania ankietowego i konsultacji społecznych**

W trakcie opracowywania dokumentu przeprowadzone zostały konsultacje społeczne. Zorganizowano warsztaty z przedstawicielami różnych grup społecznych, przedsiębiorcami – w tym z branży turystycznej, przedstawicielami organizacji pozarządowych, samorządu oraz z młodzieżą. Zorganizowano spotkania Zespołu ds. Strategii Rozwoju, w trakcie których dyskutowano na temat kierunków rozwoju gminy. W wyniku rozmów z różnymi środowiskami opracowano wizję, misję i cele strategiczne. W trakcie procesu konsultacji społecznych można było przedstawiać swoje propozycje projektów do realizacji na terenie gminy na przygotowanych w tym celu fiszkach projektowych. Na etapie konsultacji społecznych przeprowadzone zostały badania ankietowe.

---

<sup>1</sup> Patrz tabela 11, str. 49–51.



Mieszkańcy gminy odpowiadali na pytania o dalszy kierunek rozwoju jednostki samorządowej, o problemy jakie dostrzegają w swojej gminie oraz wskazywali na przedsięwzięcia, jakie powinny być realizowane na terenie gminy. Ponadto ocenie ankietowanych poddane zostały różne dziedziny funkcjonowania na terenie gminy, m.in.: połączenia komunikacyjne, stan środowiska naturalnego, walory turystyczno-krajobrazowe, sytuacja na rynku pracy, bezpieczeństwo publiczne, dostępność do usług noclegowych i gastronomicznych oraz bazy sportowo-rekreacyjnej. Najlepiej został oceniony stan środowiska przyrodniczego, walory krajobrazowe oraz połączenia komunikacyjne na obszarze gminy oraz z otoczeniem zewnętrznym. Najsłabiej oceniona została sytuacja na rynku pracy. Negatywnie oceniono również dostęp do opieki żłobkowej i przedszkolnej, jakość i dostępność świadczeń medycznych, a także kwalifikacje zawodowe ludności.

Jako mocne strony gminy respondenci wskazywali głównie na potencjał ludzi, lokalizację, środowisko naturalne, w tym krajobrazowe. Według ankietowanych głównym problemem na terenie gminy jest zła sytuacja na rynku pracy oraz niewystarczający stopień rozwoju przedsiębiorczości.

Przebadana grupa respondentów za główny kierunek rozwoju Gminy Rytwiany uznała szeroko pojętą przedsiębiorczość, a więc postawienie na wspieranie rozwoju gospodarczego poprzez wykorzystanie posiadanych potencjałów. Drugą dziedziną, na którą powinna stawiać gmina jest wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, tzw. inwestycje w zieloną energię. Wskazany kierunek działań odpowiada zdiagnozowanym przez mieszkańców problemom.

Dodatkowo mieszkańcy wskazywali na działania jakie powinny zostać podjęte na terenie gminy – najczęściej sygnalizowano: pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców, wzmocnienie aktywności społecznej oraz wspieranie edukacji młodzieży.

## 2. CZĘŚĆ PROGRAMUJĄCO-STRATEGICZNA

### 2.1 Analiza obszarów problemowych

#### 2.1.1 Analiza SWOT

Analiza SWOT jest to jedna z najpopularniejszych i najskuteczniejszych metod analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

**Tabela 1 Schemat analizy SWOT**

<b>S</b>	<i>Strengths</i>	Silne strony, atuty, zalety	ZASOBY
<b>W</b>	<i>Weaknesses</i>	Słabe strony, słabości, wady	
<b>O</b>	<i>Opportunities</i>	Szanse, możliwości, okazje	OTOCZENIE
<b>T</b>	<i>Threats</i>	Zagrożenia, trudności	

*Źródło: Opracowanie własne*

Poniższa analiza SWOT została przeprowadzona dla Gminy Rytwiany jako część *Strategii Rozwoju Gminy Rytwiany na lata 2015–2025*. Obejmuje ona główne elementy mające wpływ na rozwój regionu. Analizy dokonano w oparciu o dostępne dane uzyskane podczas prac nad Strategią, w tym dane GUS, informacje zebrane podczas warsztatów grupowych, przeprowadzonych badań ankietowych, a także na podstawie obserwacji własnych.

Tabela 2 Analiza SWOT Gminy Rytwiany

ANALIZA SWOT	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Posiadany kapitał społeczny poparty wysokimi wynikami egzaminów w szkole podstawowej i gimnazjum.</li> <li>2. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców wyższa od średniej dla Polski, województwa i powiatu.</li> <li>3. Położenie w sąsiedztwie terenów inwestycyjnych wchodzących w skład Specjalnej Strefy Ekonomicznej Starachowice.</li> <li>4. Duża lesistość terenu i formy ochrony przyrody stanowiące o dużej atrakcyjności przyrodniczej.</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Niska samodzielność finansowa gminy – spadający udział dochodów własnych w dochodach ogółem.</li> <li>2. Ujemny wskaźnik salda migracji oraz współczynnik przyrostu naturalnego.</li> <li>3. Niższa od średniej dla kraju, województwa i powiatu liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.</li> <li>4. Mała liczba nowo powstających przedsiębiorstw w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.</li> <li>5. Wysoki udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.</li> <li>6. Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna gminy.</li> <li>7. Słabe wykorzystanie technik informacyjno-komunikacyjnych (TIK) w administracji publicznej.</li> </ol>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Możliwość pozyskania środków z funduszy europejskich na lata 2014–2020 oraz środków krajowych.</li> <li>2. Wykorzystanie potencjału produktów turystycznych: Golejów, Kurozwęki i Pustelnia Złotego Lasu.</li> <li>3. Zawiązanie trójsektorowych partnerstw na rzecz rozwoju regionu.</li> <li>4. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.</li> <li>5. Możliwe inwestycje przedsiębiorców na terenach inwestycyjnych gmin sąsiednich.</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Depopulacja mieszkańców regionu.</li> <li>2. Zmniejszenie liczby nowo zakładanych przedsiębiorstw na terenie gminy w wyniku rozwoju terenów inwestycyjnych w gminach sąsiednich.</li> </ol>

Źródło: Opracowanie własne

Analizując wyżej zaprezentowane mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia Gminy Rytwiany, możemy wyłonić te, które w największym stopniu oddziałują, bądź mogą oddziaływać na gminę. Słabe strony oraz zagrożenia powinny być pokonywane przez mocne strony oraz szanse rozwoju, które posiadają Rytwiany. Poniżej pogrupowane zostały w punktach słabe strony i równoważące je strony mocne, wnioski z sytuacji społeczno-gospodarczej gminy oraz przykłady w jaki sposób można wykorzystać szanse, aby zniwelować istniejące problemy i przezwyciężyć zagrożenia.

1. Obecna sytuacja demograficzna wymaga podjęcia szeregu działań, które będą przeciwdziałać zjawisku depopulacji. Jednym z nich jest stworzenie atrakcyjnych warunków do osiedlania się na terenie gminy. Innymi czynnikami przyciągającymi są: odpowiednie możliwości do prowadzenia działalności gospodarczej, kształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej, a także zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych m.in. dostęp do opieki żłobkowej i przedszkolnej oraz wysoki poziom edukacji. Istotne są także działania wzmacniające tożsamość lokalną i przywiązanie do miejsca pochodzenia.
2. Starzejące się społeczeństwo to problem całego województwa świętokrzyskiego, jak i kraju. Na depopulację mieszkańców gminy ma wpływ niekorzystna sytuacja na rynku pracy, przejawiająca się rosnącym poziomem bezrobocia. Niską atrakcyjność gospodarczą gminy oraz niską przedsiębiorczość wśród mieszkańców potwierdza mała liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych oraz nowo powstających firm na terenie gminy. W związku z tym należy stworzyć warunki do rozwoju przedsiębiorczości oraz podjąć działania aktywizujące miejscową ludność. Pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy powinno mieć także wzmocnienie sektora ekonomii społecznej.
3. Analiza budżetu wskazuje na pogarszającą się sytuację finansową gminy. Z roku na rok maleje udział dochodów własnych w dochodach ogółem gminy, co świadczy o coraz mniejszej samodzielności finansowej. Spadek dochodów własnych gminy związany jest ze spadkiem dochodów jej mieszkańców. Należy wzmacniać sektor małych i średnich przedsiębiorstw, zachęcać do powstawania kolejnych podmiotów gospodarczych. Dzięki nowo powstającym podmiotom gospodarczym oraz zahamowaniu zjawiska migracji zwiększone zostaną wpływy do budżetu z podatku od osób fizycznych i prawnych, a tym samym gmina będzie dysponować większymi możliwościami inwestycyjnymi na swoim terenie, co przyczyni się do wzrostu jakości życia mieszkańców.
4. Gmina Rytwiany posiada potencjał w postaci młodego społeczeństwa, świadczą o tym wyniki z egzaminów w szkołach podstawowych i gimnazjalnych. Należy stworzyć odpowiednie warunki do wykorzystania tego potencjału poprzez rozwój przedsiębiorczości wśród dzieci i młodzieży, a tym samym zachęcanie ich do otwierania na terenie swojej gminy działalności gospodarczych w późniejszych latach życia.
5. Położenie Gminy Rytwiany może być zarówno pozytywnym jak i negatywnym czynnikiem jej rozwoju. Bliskie sąsiedztwo dwóch stref inwestycyjnych – istniejącej w Połańcu i tworzonej w Staszowie może spowodować spadek liczby zakładanych przedsiębiorstw na terenie gminy, ale jednocześnie tworzyć potencjalne miejsca pracy dla

gmin sąsiednich, w tym dla Rytwian. Dodatkowo Rytwiany mogą zostać w ten sposób „sypialnią” dla dwóch ośrodków dających zatrudnienie.

6. Dogodne skomunikowanie w kierunku Mielca może spowodować odpływ mieszkańców, nie tylko rozumiany jako ujemne saldo migracji, ale również w zakresie wydatkowanej ilości pieniędzy. Jeżeli nastąpi spadek w ilości kupowanych produktów i usług, będziemy mieć do czynienia ze spadkiem ilości pieniądza w obiegu na terenie Gminy Rytwiany, a co za tym idzie – z mniejszymi dochodami mieszkańców i wpływami do budżetu z tytułu podatków.

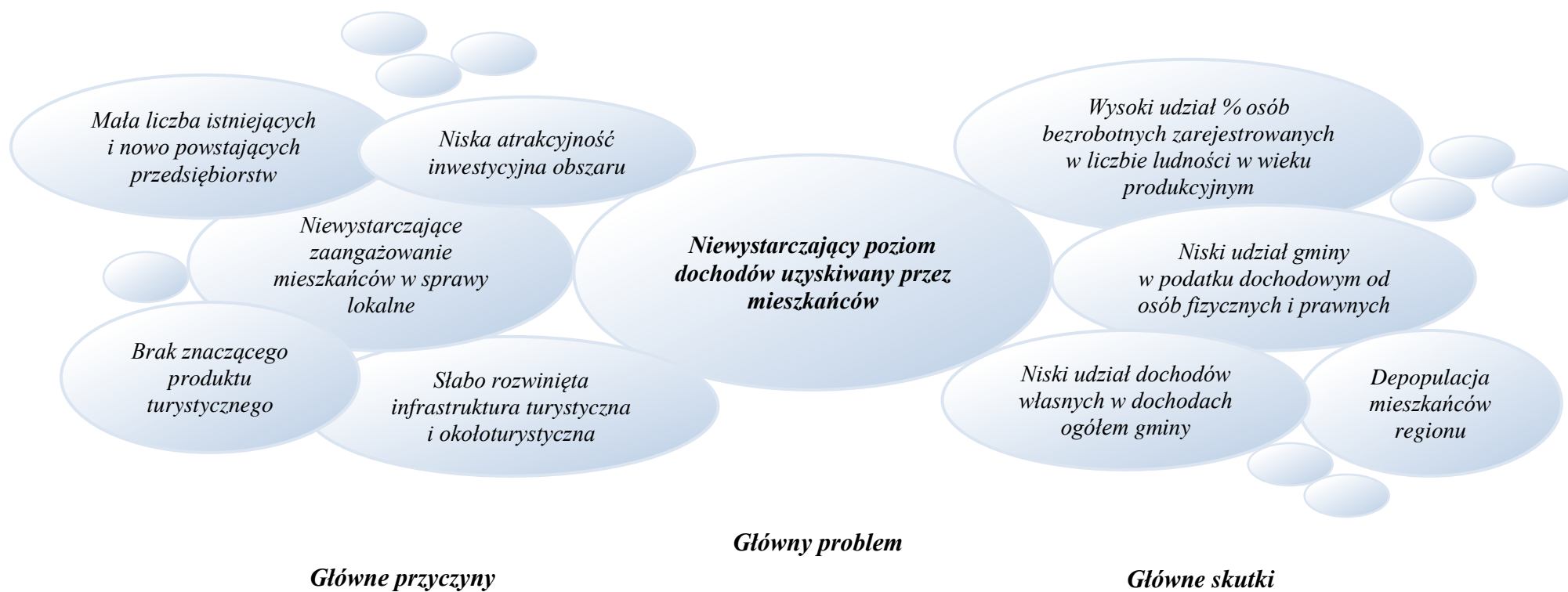
7. Posiadane walory środowiska naturalnego należy eksponować, ale jednocześnie chronić. Rosnące zainteresowanie aktywnym spędzaniem czasu wolnego na świeżym powietrzu oraz prowadzeniem zdrowego trybu życia wskazuje na potrzebę inwestycji w zakresie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, które będą skierowane zarówno do mieszkańców, jak i turystów. Na terenie gminy znajduje się także obiekt mający szczególną wartość historyczną i kulturową (pokamedulski klasztor w Rytwianach). Chociaż turystyka nie jest znaczącą gałęzią gospodarczą w Gminie Rytwiany, a gmina samodzielnie nie będzie generować znaczącego ruchu turystycznego – należy wspierać jej rozwój. Ważne jest stworzenie w porozumieniu z gminami sąsiednimi rozpoznawalnego produktu prozdrowotnego oraz wspólnej oferty turystycznej. Warto zwiększyć ofertę bezpiecznych ścieżek rowerowych oraz szlaków pieszych. Dodatkowo należy wspierać inicjatywy o charakterze kulturalnym i turystycznym, które będą wzmacniać integrację społeczną mieszkańców.

8. Gmina Rytwiany powinna wykorzystać szansę na rozwój, jaką dają fundusze unijne. Możliwość uzyskania dofinansowania z Unii Europejskiej na realizację nowych projektów oraz istnienie różnych form partnerstw sektora społeczno-gospodarczego, jeśli zostaną odpowiednio wykorzystane do pobudzania przedsiębiorczości wśród mieszkańców oraz tworzenia odpowiednich warunków do rozwoju – mogą przynieść wymierne korzyści w postaci zwiększonych dochodów mieszkańców oraz wpływów do budżetu gminy. Wzrost przedsiębiorczości przełoży się również na spadek bezrobocia. Ponadto środki finansowe mogą zostać wykorzystane do rozbudowy infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.

9. Ważne z punktu widzenia rozwoju gminy jest inwestowanie w rozwój oraz upowszechnianie technologii informacyjno-komunikacyjnych. TIK jest obecnie dziedziną, która przenika przez wszystkie sfery życia społecznego i gospodarczego. Dzięki nowej perspektywie finansowej będzie możliwość zwiększenia zastosowania TIK w instytucjach publicznych.

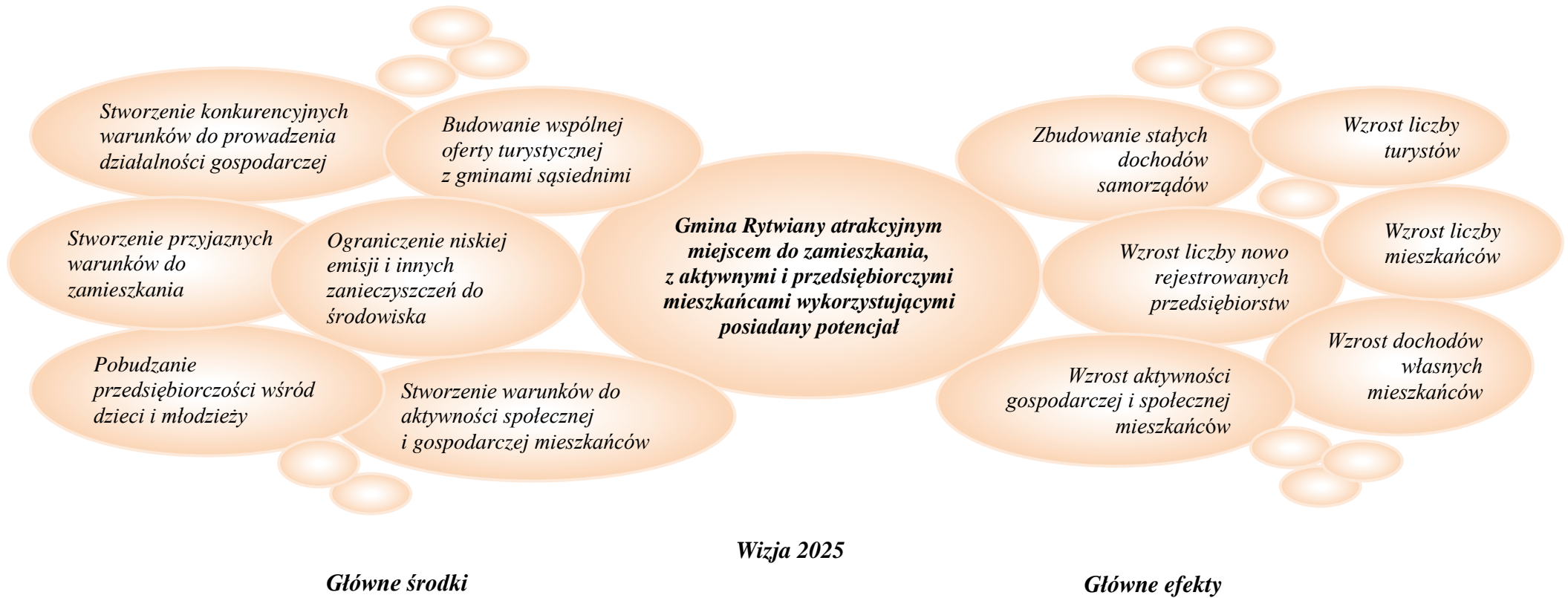
10. Obecnie bardzo duże znaczenie ma czyste środowisko. Należy zwiększać świadomość ekologiczną wśród mieszkańców. Koncepcja kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego powinna współgrać z hasłem „myśleć globalnie – działać lokalnie”. Podnoszenie świadomości ekologicznej powinno mieć miejsce już wśród najmłodszych mieszkańców gminy. Najprostszym sposobem na upowszechnianie tej wiedzy jest organizacja zajęć dodatkowych dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich. Ważną rolę w poprawie stanu środowiska naturalnego powinny odegrać inwestycje wykorzystujące odnawialne źródła energii, jako alternatywne źródła dla ogrzewania węglem. Działania te przyczynią się do obniżenia niskiej emisji na obszarze gminy.

## 2.1.2 Drzewo problemów



Źródło: Opracowanie własne

### 2.1.3 Drzewo celów



Źródło: Opracowanie własne



## **2.2 Kierunki rozwoju Gminy Rytwiany**

Przedstawienie drzewa problemów i celów pozwoliło na określenie i zaproponowanie strategicznych kierunków działań dla Gminy Rytwiany. Określono Wizję 2025, Misję oraz dwa cele główne, wokół których skoncentrowane zostały cele strategiczne, a następnie działania priorytetowe. Wyznaczone obszary priorytetowe będą służyć realizacji wyznaczonych celów, do których osiągnięcia powinny dążyć zarówno władze gminy jak i wszystkie zainteresowane jej rozwojem podmioty, a także mieszkańcy. Wykonanie zaplanowanych działań pozwoli na realizację misji gminy oraz jej trwały wzrost gospodarczy.

### **2.2.1 Wizja i misja rozwoju Gminy Rytwiany**

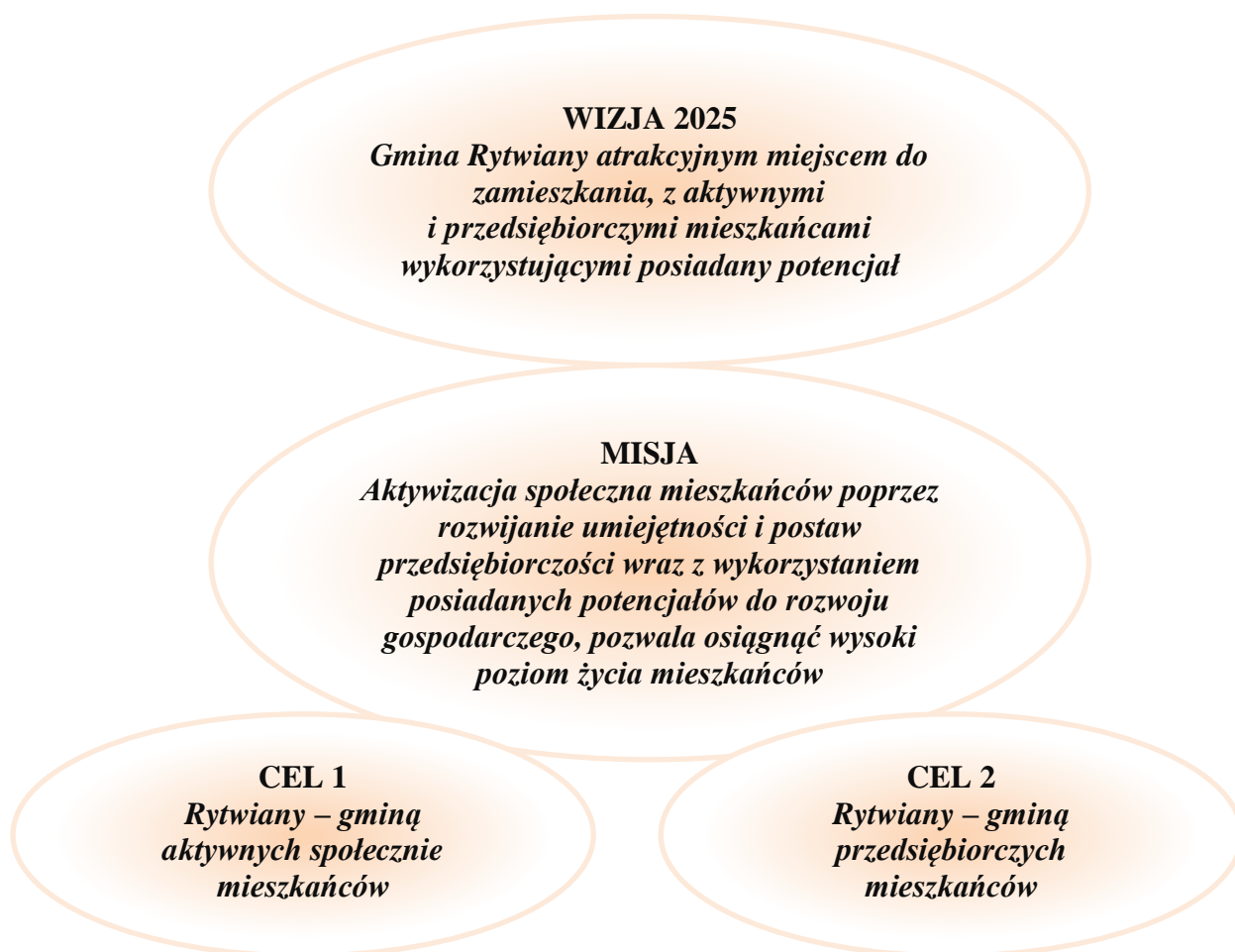
Wizja i misja to nie tylko określenie kierunków rozwoju, ale także wyraz aspiracji mieszkańców. Bez misji i wizji decyzje zarządcze bywają przypadkowe, zaś codzienna praca sprowadza się do mniej lub bardziej mechanicznego realizowania procedur. Wizja jest sformułowanym w sposób najbardziej zwięzły przyszłym obrazem Gminy Rytwiany, akcentującym pożądane i najważniejsze charakterystyki jej dalszego rozwoju. Wizję należy zatem rozumieć jako logicznie zredagowane streszczenie poglądów o przyszłości. Misja zaś jest w pewnym sensie wyrażeniem w sposób zrozumiały i zwięzły priorytetów (obszarów priorytetowych) oraz nadrzędnych celów strategicznych, czyli dalekosiężnych zamierzeń. Misja pozwala na sformułowanie naszych aspiracji związanych z działaniami w danym obszarze. Misja jest artykulacją metod integracji, interesów środowisk życia gospodarczego oraz społecznego będących często w sprzeczności, a współtworzących podaż danego miejsca.

Należy zapamiętać, iż misja w Strategii jest elementem, który wskazuje drogę rozwoju i motywuje do działania. Jednocześnie integruje różne aspekty rozwoju gminy wokół jednej wspólnej dla mieszkańców idei.

W wyniku przeprowadzonych analiz oraz na podstawie zebranych informacji, sformułowano wizję, misję, dwa cele główne oraz cztery cele strategiczne. Do celów strategicznych zostały przyporządkowane działania priorytetowe wyznaczające obszary, w ramach których będą realizowane zadania. Realizacja przedstawionych w Strategii zadań posłuży do zrealizowania zaplanowanych celów oraz osiągnięcia przyjętych wskaźników rozwoju Gminy Rytwiany.

Wizja, misja oraz cele główne przedstawione zostały na schemacie 1.

**Schemat 1 Wizja, misja oraz cele główne**



Źródło: Opracowanie własne

## 2.2.2 Cele szczegółowe i działania priorytetowe

### **MISJA**

*Aktywizacja społeczna mieszkańców poprzez rozwijanie umiejętności i postaw przedsiębiorczości wraz z wykorzystaniem posiadanych potencjałów do rozwoju gospodarczego, pozwala osiągnąć wysoki poziom życia mieszkańców*

#### **1. Rytwiany – gminą aktywnych społecznie mieszkańców**

1.1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej.

1.1.1. Wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej i organizacji pozarządowych.

1.1.2. Wspieranie i budowanie zaangażowania mieszkańców w rozwój gminy.

1.2. Tworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych.

1.2.1. Wzrost dostępu i jakości oferowanych usług publicznych.

1.2.2. Kształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej.

1.2.3. Ograniczenie niskiej emisji i ochrona środowiska naturalnego.

#### **2. Rytwiany – gminą przedsiębiorczych mieszkańców**

2.1. Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego.

2.1.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości.

2.1.2. Wspieranie inicjatyw i partnerstw na rzecz rozwoju gospodarczego.

2.2. Tworzenie warunków do rozwoju przemysłu turystycznego na terenie gminy.

2.2.1. Zbudowanie rozpoznawalnego produktu turystycznego.

2.2.2. Powstanie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.

Głównym zadaniem jakie stoi przed władzami samorządowymi jest ukształtowanie takiego wizerunku gminy, który będzie atrakcyjny dla rozwoju gospodarczego, zamieszkania, spędzania czasu wolnego oraz rozwoju turystyki i rekreacji. Wpłynie to na większą integrację mieszkańców z miejscem zamieszkania i budowę społeczeństwa obywatelskiego. Wyznaczenie priorytetów pozwoli lokalnym władzom, a także innym instytucjom odpowiedzialnym za rozwój gminy, odpowiednio skoordynować zaplanowane do realizacji zadania. W realizacji różnego rodzaju projektów ma pomóc opracowana Strategia Rozwoju, która zawiera harmonogram przyszłych zadań. Zadania powinny przyczynić się do osiągnięcia stawianych sobie przez Gminę Rytwiany celów szczegółowych, a przez nie – celów głównych, a co za tym idzie – realizację Wizji 2025.

### ***Cel 1. Rytwiany – gminą aktywnych społecznie mieszkańców***

#### ***Cel szczegółowy 1.1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej***

##### **1.1.1. Wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej i organizacji pozarządowych.**

Ekonomia społeczna odgrywa kluczową rolę w społecznym rozwoju lokalnym, oparta jest na wartościach takich jak solidarność, partycypacja i samorządność. Ekonomia społeczna wykorzystując zasoby ludzkie działa komplementarnie do sektora prywatnego i publicznego, zapobiega wykluczeniu społecznemu oraz łagodzi napięcia społeczne. Wspomaga również proces budowania społeczeństwa obywatelskiego. Dzięki temu, iż przedsiębiorstwa społeczne mogą pełnić bardzo różnorodne funkcje, istnieje możliwość ich działania we wszystkich sektorach, a kluczowe znaczenie w ich funkcjonowaniu ma działanie na rzecz ludzi. Ekonomia społeczna w dzisiejszych czasach przybiera na wartości, istotne jest wspieranie tego sektora gospodarki. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości powinno być realizowane poprzez zapewnienie dostępu do preferencyjnych warunków, takich jak źródła kapitału, usługi doradcze czy szkoleniowe. Ważną rolę w rozwoju lokalnym pełnią organizacje pozarządowe, których jednym z podstawowych zadań jest podejmowanie działań związanych ze zwiększeniem spójności społecznej, a w dalszej perspektywie również spójności ekonomicznej społeczeństwa. Zakres działalności organizacji pozarządowych (NGO – ang. *non-governmental organizations*) stanowi działalność społecznie użyteczną. Podmioty te realizują misję w imię wartości lub społecznie pożytecznych celów, z założenia nie działają w imieniu wąskiej grupy i jej interesów. Promowanie inicjatyw lokalnych może mieć miejsce poprzez organizację czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin. Celem takich spotkań jest integracja społeczna w lokalnym środowisku oraz kreowanie tożsamości

lokalnej. Podmioty sektora ekonomii społecznej mają możliwość działania na rzecz społeczności lokalnej, mogą prowadzić społeczne przedszkola i żłobki, domy pomocy społecznej dla osób starszych i niepełnosprawnych. Ich działalność ma pozytywny wpływ na jakość życia mieszkańców gminy. Należy podjąć działania mające na celu zachęcenie NGO do realizacji projektów na rzecz społeczności lokalnej, m.in. poprzez opracowanie programu wsparcia finansowego wkładu własnego projektów. Wsparcie mogłoby być przyznawane w drodze konkursów.

#### 1.1.2. Wspieranie i budowanie zaangażowania mieszkańców w rozwój gminy.

Ważnym elementem rozwoju jest promowanie demokracji lokalnej, odradzanie się aktywności środowisk lokalnych, a także wspieranie działań takich społeczności. Inicjatywy lokalne powinny mieć wpływ na samoorganizację małych społeczności. Podejmowane w ten sposób działania mogą mieć charakter edukacyjny, wychowawczy, kulturalny, rekreacyjny czy też sportowy. Poprzez przekazywane treści należy zwiększać identyfikację z miejscem urodzenia, zamieszkania oraz środowiskiem lokalnym. Więzy powinny być oparte na świadomości i pielęgnowaniu wspólnego dziedzictwa kulturowego, poszanowaniu praw i tradycji oraz rozwijaniu postaw tolerancji. Na wysoką jakość kapitału społecznego wpływa kształcenie oraz współpraca. Kształtowanie regionalnej i lokalnej tożsamości to obowiązek wspólnego działania najważniejszych podmiotów funkcjonujących w sferze administracji, życia społecznego, gospodarczego, kulturalnego czy edukacyjnego. Jednym ze sposobów budowania zaangażowania mieszkańców w rozwój gminy będzie stworzenie Centrum bądź Klubu Aktywności Społecznej. Istotną rolę w przyszłości gminy odgrywają młodzi ludzie, należy już w początkowym etapie ich życia kształtować postawy patriotyzmu lokalnego, stwarzać dla nich możliwości do prowadzenia działań społecznych oraz rozwijać w nich ducha aktywności społecznej. Niezbędne jest stwarzanie warunków dla młodzieży w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez organizację zajęć sportowych, dokształcania oraz rozwijanie ich zainteresowań. Należy wspomagać rozwój intelektualny, fizyczny, psychiczny i duchowy uczniów.

## ***Cel szczegółowy 1.2. Tworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych***

### 1.2.1. Wzrost dostępu i jakości oferowanych usług publicznych.

Wysoki standard usług publicznych odgrywa istotną rolę w tym w jaki sposób mieszkańcy postrzegają swoją gminę: czy jest ona atrakcyjnym miejscem do mieszkania, czy oferuje nam możliwości rozwijania własnych zainteresowań, czy oferuje odpowiednie warunki do rozwoju działalności gospodarczej. Według Randall G. Holcombe usługi publiczne to dobra publiczne, których nie można wyłączyć z konsumpcji oraz te, które jednocześnie z nią nie konkurują. Usługi publiczne stanowią współcześnie tak istotny aspekt życia, że uznaje się zapewnienie ich wszystkim bez wyjątku za obowiązek państwa, wiążąc je z koncepcją praw człowieka. Oferowanie wysokiego standardu usług publicznych podnosi średni poziom życia mieszkańców, ale także wpływa na wizerunek gminy jako zharmonizowanego i spójnego środowiska społecznego. Władze lokalne powinny zwracać szczególną uwagę na stałą poprawę standardów funkcjonowania placówek publicznych związanych z warunkami startu życiowego dzieci i młodzieży (przedszkola, szkoły, profilaktyka zdrowotna, usługi kulturalne i sportowe). Wsparciem powinna być objęta grupa osób wykluczonych społecznie (mieszkania komunalne, pomoc społeczna, publiczna ochrona zdrowia). Powinny zostać wdrożone działania mające na celu rozpoznanie oraz zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie działalności samorządu. Systematyczna poprawa w zakresie zarządzania i obsługi mieszkańców powinna odbywać się m.in. poprzez zastosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w życiu publicznym. Ponadto systemy infrastruktury technicznej są istotnym czynnikiem zapewnienia odpowiednich warunków życia oraz zaspokojenia elementarnych potrzeb mieszkańców.

### 1.2.2. Kształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej.

Przestrzeń publiczna powinna być nie tylko funkcjonalna, ale i estetyczna. Dobrze zagospodarowana decyduje o konkurencyjności gminy, stanowi jej swoistą wizytówkę. Przestrzeń publiczna to obraz wartości wyznawanych przez lokalną społeczność. Jakość przestrzeni publicznej przekłada się na jakość życia mieszkańców, jest też podstawą budowania wizerunku. Przestrzeń publiczna jest przedłużeniem przestrzeni prywatnej, którą stanowią ogrody, domy, podwórka, dlatego też przestrzeń publiczna musi bazować na porozumieniu między jednostkami administracji publicznej, a społecznością. Jednostki te powinny decydować o wspólnym wizerunku gminy. Należy podjąć działania mające

na celu uregulowanie prawne w zakresie estetyki przestrzeni publicznej. Powinny zostać w odpowiedni sposób zagospodarowane nieużytki, skwery czy zieleńce, przestrzenie wokół szkół oraz place zabaw. Warto powziąć działania związane z wprowadzeniem systemu informacji przestrzennej (obejmującego obszar całej gminy) czyli systemu pozyskiwania, przetwarzania i udostępniania danych przestrzennych oraz towarzyszących im informacji opisowych o obiektach wyróżnionych w części przestrzeni. Jeżeli Gmina Rytwiany ma być miejscem przyjaznym do osiedlania się – należy zapewnić odpowiednie warunki w tym zakresie.

### 1.2.3. Ograniczenie niskiej emisji i ochrona środowiska naturalnego.

Unia Europejska zdefiniowała cele dotyczące zmian klimatu i energii na okres do 2020 roku, wśród których znalazło się zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, ograniczenie zużycia energii i większe wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych. W związku z powyższym ograniczenie niskiej emisji jest jednym z priorytetowych działań Polski w perspektywie finansowej UE na lata 2014–2020, a co za tym idzie powinno być jednym z priorytetowych działań Gminy Rytwiany. Powinno nastąpić zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw oraz stworzenie optymalnych warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach. Należy w głównej mierze wykorzystać odnawialne źródła energii zarówno w sektorze publicznym, jak i zachęcać przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa domowe do zastąpienia paliw stałych (konwencjonalnych), co przyniesie korzyści środowiskowe, ale również społeczne. Dążenie do osiągnięcia wyższych standardów ochrony środowiska powinno być priorytetem w tej dziedzinie. Zastosowanie odnawialnych źródeł energii w obiektach użyteczności publicznej oraz przeprowadzenie w budynkach termomodernizacji przyczyni się do redukcji emisji zanieczyszczeń. Jednym ze sposobów ograniczenia niskiej emisji będzie wspieranie budownictwa pasywnego. Należy wspierać działania polegające na zwiększeniu produkcji energii z OZE, m.in. poprzez budowę turbin wiatrowych i wolnostojących paneli fotowoltaicznych.

## **Cel 2. Rytwiany – gminą przedsiębiorczych mieszkańców**

### **Cel szczegółowy 2.1. Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego**

#### 2.1.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości.

Przedsiębiorczość jest uważana za główny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego, a także kluczowy warunek osiągnięcia konkurencyjności gospodarki w kraju. Działania zmierzające do poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw powinny przyczyniać się do podnoszenia konkurencyjności gospodarki, rozumianej jako długookresowa zdolność do sprostania konkurencji zewnętrznej. Działania z zakresu szeroko rozumianego rozwoju przedsiębiorczości oraz dostępnych form wsparcia dla przedsiębiorców powinny przyczyniać się do powstawania nowych trwałych miejsc pracy oraz pobudzać przedsiębiorców do dalszego inwestowania. Jednym z elementów, który może wpłynąć na wzrost liczby przedsiębiorstw powstających na terenie gminy może być utworzenie inkubatora przedsiębiorczości, który będzie wspierał mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa na wczesnym etapie ich działalności oraz późniejszym etapie funkcjonowania, np. przez pierwsze 12 miesięcy działalności, zapewniając młodym i kreatywnym ludziom powierzchnię biurową, dostęp do obsługi prawnej czy księgowej. Istotne jest rozwijanie umiejętności przedsiębiorczych od najmłodszych lat szkolnych dlatego też jednym z działań podejmowanych przez gminę powinno być utworzenie Centrum Aktywności Młodych przy Zespole Szkół Ogólnokształcących im. Jana Pawła II w Rytwianach, na wzór tworzonych preinkubatorów akademickich. Centrum miałyby m.in. za zadanie wszczepić u najmłodszego pokolenia myślenie przedsiębiorcze. Duże znaczenie dla rozwoju gospodarczego Gminy Rytwiany będzie miało wykorzystanie terenu po byłych Zakładach Mechanicznych w Rytwianach. Należy dążyć do przejęcia terenu przez samorząd lub lokalnych przedsiębiorców chcących zainwestować na tym obszarze.

#### 2.1.2. Wspieranie inicjatyw i partnerstw na rzecz rozwoju gospodarczego.

W wyniku rosnącego znaczenia Internetu w dzisiejszej gospodarce, lokalni przedsiębiorcy zmuszeni są konkurować globalnie. W celu zwiększenia swoich szans należy zwrócić szczególną uwagę na powstawanie partnerstw nie tylko w ramach tych samych branż, ale również partnerstw trójsektorowych. Należy w szczególności zachęcić przedsiębiorców przemysłu drzewnego do stworzenia wspólnej inicjatywy, np. klastrowej. W perspektywie finansowej UE na lata 2014–2020 podmioty zrzeszone w inicjatywach klastrowych mają



wydzielone koperty finansowe, a co za tym idzie – przyznane preferencyjne warunki przy wyborze projektów do dofinansowania. Należy tworzyć możliwości do nawiązywania współpracy między organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami oraz samorządem terytorialnym, np. organizować regularne spotkania, w trakcie których można rozmawiać o planach każdego z podmiotów i podejmować wspólne inicjatywy przynoszące korzyści wszystkim stronom.

### ***Cel szczegółowy 2.2. Tworzenie warunków do rozwoju przemysłu turystycznego na terenie gminy***

#### **2.2.1. Zbudowanie rozpoznawalnego produktu turystycznego.**

Turystyka musi opierać się na posiadanych przez gminę walorach naturalnych i kulturowych jako podstawie dla swojego rozwoju. Rozwój działalności gospodarczych powinien bazować na potencjale jaki posiada gmina. Jednym ze sposobów wykorzystania dziedzictwa kulturowego i naturalnego może być stworzenie produktu turystycznego, który będzie w stanie generować ruch turystyczny na poziomie 100 tys. turystów rocznie. Wydaje się uzasadnione, iż budowanie wizerunku turystycznego Gminy Rytwiany należy oprzeć o obiekt Pustelnię Złotego Lasu. Sama Pustelnia jednak nie może budować turystycznej marki regionu, konieczne jest powiązanie z innymi obiektami w regionie. Ważne dla rozwoju tego sektora gospodarki będzie inicjowanie działań w zakresie stworzenia wspólnej oferty turystycznej np. pomiędzy: Pustelnią Złotego Lasu, Zespołem Parkowo-Pałacowym w Kurozwękach a zespołem przyrodniczo-krajobrazowy „Golejów” (obiektami zlokalizowanymi w sąsiedniej Gminie Staszów).

#### **2.2.2. Powstanie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.**

Ważne dla rozwoju regionu i zwiększenia liczby turystów jest stworzenie odpowiedniej bazy technicznej na potrzeby usług turystycznych. Racjonalne wykorzystanie zasobów cennych przyrodniczo dla rozwoju przemysłu czasu wolnego przyniesie korzystne efekty zarówno środowiskowe, jak i ekonomiczne oraz wpłynie na zrównoważony rozwój Gminy Rytwiany. Należy dążyć do zaspokojenia potrzeb rekreacyjnych i kulturalnych mieszkańców, ich chęci do prowadzenia aktywnego stylu życia oraz tworzenia miejsc pracy związanych z realizacją usług turystycznych. Jednym z elementów infrastruktury turystycznej powinno być tworzenie ścieżek rowerowych, mających charakter również edukacyjny, które tworzyłyby wspólną sieć ze ścieżkami w gminach sąsiednich.

## 2.2.3 Przykładowe zadania w ramach poszczególnych działań priorytetowych

**Tabela 3 Cel szczegółowy 1.1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej**

<b><i>Cel 1. Rytwiany – gminą aktywnych społecznie mieszkańców</i></b>
<b><i>Cel szczegółowy 1.1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej</i></b>
<b><i>1.1.1. Wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej i organizacji pozarządowych</i></b>
1.1.1.1 Powołanie Forum Organizacji Pozarządowych.
1.1.1.2 Opracowanie i wdrożenie programu finansowego wsparcia wkładu własnego projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe.
1.1.1.3 Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz społeczności lokalnej.
1.1.1.4 Wspieranie sektora ekonomii społecznej, w tym tworzenia spółdzielni socjalnych.
<b><i>1.1.2. Wspieranie i budowanie zaangażowania mieszkańców w rozwój gminy</i></b>
1.1.2.1 Utworzenie Klubu Aktywności Społecznej.
1.1.2.2 Popularyzacja wiedzy i umiejętności dotyczących produktów lokalnych i regionalnych oraz związanych z tradycją i dziedzictwem kulturowym i naturalnym.
1.1.2.3 Wspieranie samoorganizacji i samorozwoju mieszkańców.
1.1.2.4 Organizacja forum młodzieżowego.
1.1.2.5 Utworzenie Centrum Aktywności Młodych.

**Tabela 4 Cel szczegółowy 1.2. Tworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych**

<b><i>Cel 1. Rytwiany – gminą aktywnych społecznie mieszkańców</i></b>
<b><i>Cel szczegółowy 1.2. Tworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych</i></b>
<b><i>1.2.1. Wzrost dostępu i jakości oferowanych usług publicznych</i></b>
1.2.1.1 Wprowadzenie e-usług w administracji publicznej.
1.2.1.2 Prowadzenie programów profilaktyki zdrowotnej.
1.2.1.3 Dostosowanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.
1.2.1.4 Zapewnienie wysokiej jakości systemu ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej.
1.2.1.5 Poprawa jakości usług edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych.
1.2.1.6 Poprawa bezpieczeństwa publicznego.
<b><i>1.2.2. Kształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej</i></b>
1.2.2.1 Tworzenie obszarów zieleni urządzonej oraz terenów rekreacyjnych.
1.2.2.2 Utworzenie systemu informacji przestrzennej Gminy Rytwiany.
1.2.2.3 Zapewnienie odpowiedniej jakości oraz dostępności infrastruktury drogowej.
<b><i>1.2.3. Ograniczenie niskiej emisji i ochrona środowiska naturalnego</i></b>
1.2.3.1 Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej.
1.2.3.2 Uruchomienie publicznej wypożyczalni rowerów.
1.2.3.3 Organizacja wydarzeń popularyzujących zagadnienia ekologiczne i zdrowy tryb życia.
1.2.3.4 Wspieranie przedsięwzięć z zakresu odnawialnych źródeł energii.
1.2.3.5 Uregulowanie gospodarki wodnej i wodno-ściekowej.

**Tabela 5 Cel szczegółowy 2.1. Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego**

<p><b>Cel 2. Rytwiany – gminą przedsiębiorczych mieszkańców</b></p> <p><b>Cel szczegółowy 2.1. Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego</b></p>
<p><b>2.1.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości</b></p>
<p>2.1.1.1 Wspieranie MŚP na wczesnym etapie działalności oraz funkcjonowania.</p> <p>2.1.1.2 Organizacja corocznego gminnego forum przedsiębiorczości.</p> <p>2.1.1.3 Inicjowanie oraz prowadzenie kampanii informacyjnej o dostępnych programach pomocowych z UE oraz środkach krajowych.</p> <p>2.1.1.4 Wspieranie działań wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne.</p>
<p><b>2.1.2. Wspieranie inicjatyw i partnerstw na rzecz rozwoju gospodarczego</b></p>
<p>2.1.2.1 Wsparcie utworzenia inicjatywy klastrowej na rzecz przemysłu drzewnego.</p> <p>2.1.2.2 Organizacja regularnych spotkań między przedsiębiorcami, samorządem i organizacjami pozarządowymi.</p>

**Tabela 6 Cel szczegółowy 2.2. Tworzenie warunków do rozwoju przemysłu turystycznego na terenie gminy**

<p><b>Cel 2. Rytwiany – gminą przedsiębiorczych mieszkańców</b></p> <p><b>Cel szczegółowy 2.2. Tworzenie warunków do rozwoju przemysłu turystycznego na terenie gminy</b></p>
<p><b>2.2.1. Zbudowanie rozpoznawalnego produktu turystycznego</b></p>
<p>2.2.1.1 Budowa produktu turystycznego Gminy Rytwiany wykorzystującego potencjał Pustelni Złotego Lasu.</p> <p>2.2.1.2 Inicjowanie współpracy pomiędzy Pustelnią Złotego Lasu a „Golejowem” oraz Zespołem Pałacowo-Parkowym w Kurozwałkach w celu wykreowania wspólnego produktu turystycznego.</p> <p>2.2.1.3 Inicjowanie i wspieranie współpracy branży turystycznej i okołoturystycznej.</p> <p>2.2.1.4 Wspieranie działań w zakresie wykorzystania dziedzictwa kulturowego i naturalnego.</p>
<p><b>2.2.2. Powstanie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej</b></p>
<p>2.2.2.1 Utworzenie edukacyjnej ścieżki rowerowej na terenie gminy.</p> <p>2.2.2.2 Wdrożenie spójnego systemu oznakowania i informacji turystycznej.</p> <p>2.2.2.3 Wspieranie działalności związanych z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi.</p> <p>2.2.2.4 Wspieranie działań mających na celu zagospodarowanie terenu wokół ruin gotyckiego zamku obronnego w Rytwianach.</p>

## 2.3 Powiązania Strategii rozwoju Gminy Rytwiany z innymi dokumentami strategicznymi na szczeblu krajowym i regionalnym oraz założenia UE we wspieraniu rozwoju regionalnego

W ramach Strategii będą realizowane cele główne i szczegółowe wpisujące się w strategiczne dokumenty kraju i województwa. Wykaz dokumentów strategicznych zamieszczono w tabeli 7.

Tabela 7 Wykaz powiązań celów Strategii Rozwoju z dokumentami strategicznymi

Lp.	Program	Misja/Cel/Priorytet/Działanie <sup>2</sup>
1.	Strategia Europa 2020	<p><b>Cel główny 1:</b> Osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20-64 lat, w tym poprzez zwiększenie zatrudnienia młodzieży, osób starszych i pracowników nisko wykwalifikowanych oraz skuteczniejszą integrację legalnych imigrantów.</p> <p><b>Cel główny 3:</b> Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20%, w porównaniu z poziomami z 1990 r.; zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%. Unia Europejska zdecydowana jest podjąć decyzję o osiągnięciu do 2020 roku 30-procentowej redukcji emisji w porównaniu z poziomami z 1990 r., o ile inne kraje rozwinięte zobowiążą się do porównywalnych redukcji emisji, a kraje rozwijające się wniosą wkład na miarę swoich zobowiązań i możliwości.</p> <p><b>Cel główny 4:</b> Podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez dążenie do zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz poprzez zwiększenie do co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30-34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne.</p> <p><b>Cel główny 5:</b> Wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego co najmniej 20 mln obywateli.</p>
2.	Strategia Rozwoju Kraju 2020	<p><b>Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo.</b>  <b>Cel I.1.</b> Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem.  <b>Cel I.3</b> Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela.  I.3.2. Rozwój kapitału społecznego.</p> <p><b>Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka.</b>  <b>Cel II.2.</b> Wzrost wydajności gospodarki.  II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej.  <b>Cel II.3.</b> Zwiększenie innowacyjności gospodarki.  II.3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych.  <b>Cel II.4.</b> Rozwój kapitału ludzkiego.  II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej.  II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego.  <b>Cel II.5.</b> Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych.  II.5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych.  <b>Cel II.6.</b> Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.  II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami.  II.6.4. Poprawa stanu środowiska.</p> <p><b>Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna.</b>  <b>Cel III.1.</b> Integracja społeczna.  III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.  <b>Cel III.2.</b> Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.  III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych.</p>

<sup>2</sup> Zapisy w tabeli przytoczono w niezmienionej formie.

3.	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	<p><b>Cel 2.</b> Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.</p> <p>2.2. Regionalna integracja funkcjonalna, wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych na obszary poza głównymi miastami oraz budowanie potencjału dla specjalizacji terytorialnej.</p> <p>2.2.4. Wspomaganie rozwoju specjalizacji terytorialnej.</p> <p><b>Cel 3.</b> Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.</p> <p>3.1.3. Poprawa dostępności ośrodków subregionalnych oraz obszarów wiejskich.</p> <p><b>Cel 4.</b> Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.</p> <p>4.6. Zmniejszenie obciążenia środowiska powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby.</p>
4.	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie	<p><b>Cel 1</b> Wzmocnienie wzrostu konkurencyjności rozwoju regionów.</p> <p>1.2.2 Wspieranie rozwoju i znaczenia miast subregionalnych.</p> <p>1.2.3 Rozwijanie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich.</p> <p>1.3.1 Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego.</p> <p>1.3.3 Zwiększanie możliwości wprowadzania rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne.</p> <p>1.3.4 Wspieranie rozwoju Instytucji Otoczenia Biznesu.</p> <p>1.3.5 Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne.</p> <p>1.3.6 Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego.</p> <p><b>Cel 2</b> Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych.</p> <p>2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe.</p>
5.	Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020	<p><b>Cel strategiczny 1:</b> Oddziaływanie na poprawę jakości kapitału ludzkiego.</p> <p><b>Cel strategiczny 2:</b> Budowanie społeczeństwa informacyjnego opartego na wiedzy.</p> <p><b>Cel strategiczny 3:</b> Wspieranie gospodarki, wspieranie funkcjonowania MSP.</p> <p><b>Cel strategiczny 7:</b> Konserwacja i wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego oraz ochrona różnorodności biologicznej.</p>
6.	Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	<p><b>Cel strategiczny 1:</b> Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej.</p> <p>1.2 Poprawa infrastruktury społecznej i usług publicznych, czyli wzrost kapitału społecznego, wsparcie zatrudnienia i wyższa jakość życia w regionie.</p> <p><b>Cel strategiczny 2:</b> Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu.</p> <p>2.4 Pakietyzacja i komercjalizacja produktu turystycznego – czyli rynkowa gra zespołowa.</p> <p>2.5 Specjalizacje przyszłości, czyli rozwój branż, które zostaną zidentyfikowane jako rzeczywiście perspektywiczne.</p> <p><b>Cel strategiczny 3:</b> Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki.</p> <p>3.1 Sprzyjanie kumulowaniu kapitału ludzkiego, czyli zdrowi, kreatywni i wykształceni ludzie jako podstawa myślenia o pomyślnej przyszłości.</p> <p>3.2 Usprawnianie i rozwój Regionalnego Systemu Innowacji, czyli potrzeba wzmocnienia istniejącego fundamentu dla przepływu i wykorzystania wiedzy.</p> <p>3.3 Tworzenie sprzyjających warunków dla przedsiębiorczości, w tym przede wszystkim sektora MŚP, czyli dla podmiotów, które finalnie decydują o innowacyjności.</p> <p><b>Cel strategiczny 5:</b> Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich.</p> <p>5.1 Rozwój usług publicznych.</p> <p><b>Cel strategiczny 6:</b> Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.</p> <p>6.1 Energia versus emisja, czyli próba rozwiązania dylematu, jak nie szkodzić jednocześnie środowisku i gospodarce.</p> <p>6.4 Ochrona cennych zasobów przyrodniczych.</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wskazanych w tabeli 7 dokumentów strategicznych

Tabela 8 Matryca zależności między celami Strategii a dokumentami regionalnymi

Dokument	Cele główne		
	Cel 1 <i>Rytwiany – gminą aktywnych społecznie mieszkańców</i>	Cel 2 <i>Rytwiany – gminą przedsiębiorczych mieszkańców</i>	
Strategia Badań i Innowacyjności (RIS3) Od absorpcji do rezultatów – jak pobudzić potencjał województwa świętokrzyskiego 2014–2020+	<i>Inteligentne specjalizacje</i>		
	Przemysł metalowo -odlewniczy	–	–
	Zasobooszczędne budownictwo	–	X
	Nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze	–	–
	Turystyka zdrowotna i prozdrowotna	–	X
	<i>Specjalizacje horyzontalne</i>		
	Technologie informacyjno -telekomunikacyjne	X	X
	Branża targowo -kongresowa	–	–
Zrównoważony rozwój energetyczny	X	X	
Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020, wersja 5.0	<i>Obszary strategicznej interwencji</i>		
	Obszar Gór Świętokrzyskich	–	–
	Obszar uzdrowiskowy	–	–
	Obszary wiejskie o najgorszym dostępie do usług publicznych	X	X
	Obszary funkcjonalne miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze	–	–
Obszar funkcjonalny Kielc – realizacja w ramach ZIT	–	–	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Badań i Innowacyjności (RIS3). Od absorpcji do rezultatów – jak pobudzić potencjał województwa świętokrzyskiego 2014–2020+ (styczeń 2014) oraz RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020, wersja 5.0 (grudzień 2014)

## 2.4 Źródła finansowania zadań zaplanowanych do realizacji w ramach Strategii oraz harmonogram ich realizacji

Działania zawarte w Strategii mogą być realizowane i finansowane przez różne podmioty. W tabeli 9 przedstawione zostały potencjalne źródła finansowania zadań zaplanowanych do realizacji w ramach opracowanej Strategii. Wskazano priorytety inwestycyjne (określone na okres programowania UE 2014–2020), w ramach których można uzyskać wsparcie finansowe dla zawartych w Strategii zadań.

**Tabela 9** Możliwości finansowania zadań wskazanych w Strategii

LP.	Nazwa zadania	Priorytet inwestycyjny/inne <sup>3</sup>	Program operacyjny/inne
1.1.1.1	Powołanie Forum Organizacji Pozarządowych.	Środki własne/inne.	Środki własne/inne
1.1.1.2	Opracowanie i wdrożenie programu finansowego wsparcia wkładu własnego projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe.	Środki własne/inne.	Środki własne/inne
1.1.1.3	Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz społeczności lokalnej.	<b>Priorytet inwestycyjny 9b:</b> Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich. <b>Priorytet inwestycyjny 8vi:</b> Aktywne i zdrowe starzenie się. <b>Priorytet inwestycyjny 9v:</b> Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia/w zależności od rodzaju działań.	RPO WŚ 2014–2020 (PI 9b, PI 9v) PO Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014–2020 (PI 8vi, PI 9v)
1.1.1.4	Wspieranie sektora ekonomii społecznej, w tym tworzenia spółdzielni socjalnych.	<b>Priorytet inwestycyjny 9v:</b> Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia/w zależności od rodzaju działań.	RPO WŚ 2014–2020 PO Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014–2020
1.1.2.1	Utworzenie Klubu Aktywności Społecznej.	<b>Priorytet inwestycyjny 9b:</b> Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich. <b>Priorytet inwestycyjny 9i:</b> Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na	RPO WŚ 2014–2020 (PI 9b, PI 9i, PI 9v)

<sup>3</sup> Nazwy Priorytetów inwestycyjnych w ramach poszczególnych Programów Operacyjnych przytoczono w niezmienionej formie.

		zatrudnienie. <b>Priorytet inwestycyjny 9v:</b> Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia.	PO Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014–2020 (PI 9i, PI 9v)
1.1.2.2	Popularyzacja wiedzy i umiejętności dotyczących produktów lokalnych i regionalnych oraz związanych z tradycją i dziedzictwem kulturowym i naturalnym.	<b>Priorytet inwestycyjny 6c:</b> Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego/w zależności od działań.	RPO WŚ 2014–2020
1.1.2.3	Wspieranie samoorganizacji i samorozwoju mieszkańców.	<b>Priorytet inwestycyjny 9i:</b> Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie. <b>Priorytet inwestycyjny 10a:</b> Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej. <b>Priorytet inwestycyjny 10iii:</b> Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji/w zależności od rodzaju działań.	RPO WŚ 2014–2020
1.1.2.4	Organizacja forum młodzieżowego.	Środki własne/inne.	Środki własne/inne
1.1.2.5	Utworzenie Centrum Aktywności Młodych.	<b>Priorytet inwestycyjny 10i:</b> Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia/w zależności od rodzaju działań.	RPO WŚ 2014–2020
1.2.1.1	Wprowadzenie e-usług w administracji publicznej.	<b>Priorytet inwestycyjny 2c:</b> Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia. <b>Priorytet inwestycyjny 11i:</b> Inwestycje w zdolności instytucjonalne i w sprawność administracji publicznej oraz efektywność usług publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym w celu przeprowadzenia reform, z uwzględnieniem lepszego stanowienia prawa i dobrego rządzenia/w zależności od rodzaju działań.	RPO WŚ 2014–2020 (PI 2c) PO Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014–2020 (PI 11i) PO Polska Cyfrowa 2014–2020 (PI 2c)



1.2.1.2	Prowadzenie programów profilaktyki zdrowotnej.	<p><b>Priorytet inwestycyjny 8vi:</b> Aktywne i zdrowe starzenie się.</p> <p><b>Priorytet inwestycyjny 9iv:</b> Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym.</p>	RPO WŚ 2014–2020
1.2.1.3	Dostosowanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.	<p><b>Priorytet inwestycyjny 9b:</b> Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.</p>	RPO WŚ 2014–2020
1.2.1.4	Zapewnienie wysokiej jakości systemu ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej.	<p><b>Priorytet inwestycyjny 9a:</b> Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych.</p> <p><b>Priorytet inwestycyjny 9iv:</b> Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym.</p>	RPO WŚ 2014–2020
1.2.1.5	Poprawa jakości usług edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych.	<p><b>Priorytet inwestycyjny 10i:</b> Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia, umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.</p> <p><b>Priorytet inwestycyjny 10a:</b> Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.</p> <p><b>Priorytet inwestycyjny 6c:</b> Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.</p>	RPO WŚ 2014–2020
1.2.1.6	Poprawa bezpieczeństwa publicznego.	<p><b>Priorytet inwestycyjny 9b:</b> Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich/ w zależności od rodzaju działań/środki własne/inne.</p>	RPO WŚ 2014–2020 Środki własne/inne/ w zależności od rodzaju działań
1.2.2.1	Tworzenie obszarów zieleni urządzonej oraz terenów rekreacyjnych.	<p><b>Poddziałanie 7.4:</b> Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury (Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej).</p>	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

1.2.2.2	Utworzenie systemu informacji przestrzennej Gminy Rytwiany.	Środki własne/inne.	Środki własne/inne
1.2.2.3	Zapewnienie odpowiedniej jakości oraz dostępności infrastruktury drogowej.	<b>Poddziałanie 7.2:</b> Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii (Budowa lub modernizacja dróg lokalnych).	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020
1.2.3.1	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej.	<b>Priorytet inwestycyjny 4.c:</b> Wspieranie efektywności energetycznej inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym. <b>Priorytet inwestycyjny 4.iii.:</b> Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym. <b>Priorytet inwestycyjny 9b:</b> Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich/ w zależności od rodzaju działań.	RPO WŚ 2014–2020 (PI 4.c, PI 9b)  PO Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 (PI 4.iii.)
1.2.3.2	Uruchomienie publicznej wypożyczalni rowerów.	Środki własne/inne.	Środki własne/inne
1.2.3.3	Organizacja wydarzeń popularyzujących zagadnienia ekologiczne i zdrowy tryb życia.	Środki własne/inne. <b>Priorytet inwestycyjny 9b:</b> Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich/ w zależności od rodzaju działań.	Środki własne/inne RPO WŚ 2014–2020
1.2.3.4	Wspieranie przedsięwzięć z zakresu odnawialnych źródeł energii.	<b>Priorytet inwestycyjny 4.a:</b> Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. <b>Priorytet inwestycyjny 4.b:</b> Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach.	RPO WŚ 2014–2020
1.2.3.5	Uregulowanie gospodarki wodnej i wodno-ściekowej.	<b>Poddziałanie 7.2:</b> Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii (Gospodarka wodno-ściekowa).	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020
2.1.1.1	Wspieranie MŚP na wczesnym etapie działalności oraz funkcjonowania.	<b>Priorytet inwestycyjny 3a:</b> Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości.	RPO WŚ 2014–2020

2.1.1.2	Organizacja corocznego gminnego forum przedsiębiorczości.	Środki własne/inne.	Środki własne/inne
2.1.1.3	Inicjowanie oraz prowadzenie kampanii informacyjnej o dostępnych programach pomocowych z UE oraz środkach krajowych.	Środki własne/inne.	Środki własne/inne
2.1.1.4	Wspieranie działań wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne.	<b>Priorytet inwestycyjny 2c:</b> Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia/w zależności od rodzaju działań.	RPO WŚ 2014–2020/ Środki własne/inne
2.1.2.1	Wsparcie utworzenia inicjatywy klastrowej na rzecz przemysłu drzewnego.	Środki własne/inne.	Środki własne/inne
2.1.2.2	Organizacja regularnych spotkań między przedsiębiorcami, samorządem i organizacjami pozarządowymi.	Środki własne/inne.	Środki własne/inne
2.2.1.1	Budowa produktu turystycznego Gminy Rytwiany wykorzystującego potencjał Pustelni Złotego Lasu.	<b>Priorytet inwestycyjny 8b:</b> Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój/w zależności od rodzaju działań/środki własne/inne. <b>Priorytet inwestycyjny 6c:</b> Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego/w zależności od rodzaju działań. <b>Poddziałanie 7.4:</b> Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury (Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej, Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów).	RPO WŚ 2014–2020 (PI 8b, PI 6c)  Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Poddziałanie 7.4)
2.2.1.2	Inicjowanie współpracy pomiędzy Pustelnią Złotego Lasu a „Golejowem” oraz Zespołem Pałacowo-Parkowym w Kurozwałkach w celu wykreowania wspólnego produktu turystycznego.	Środki własne/inne.	Środki własne/inne
2.2.1.3	Inicjowanie i wspieranie współpracy branży turystycznej i okołoturystycznej.	Środki własne/inne.	Środki własne/inne

2.2.1.4	Wspieranie działań w zakresie wykorzystania dziedzictwa kulturowego i naturalnego.	<b>Poddziałanie 7.4:</b> Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury (Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej, Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów).	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020
2.2.2.1	Utworzenie edukacyjnej ścieżki rowerowej na terenie gminy.	<b>Priorytet inwestycyjny 6d:</b> Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę /w zależności od rodzaju działania.	RPO WŚ 2014–2020
2.2.2.2	Wdrożenie spójnego systemu oznakowania i informacji turystycznej.	<b>Priorytet inwestycyjny 6c:</b> Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.	RPO WŚ 2014–2020
2.2.2.3	Wspieranie działalności związanych z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi.	Środki własne/inne.	Środki własne/inne
2.2.2.4	Wspieranie działań mających na celu zagospodarowanie terenu wokół ruin gotyckiego zamku obronnego w Rytwianach.	<b>Poddziałanie 7.6:</b> Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej (Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego).	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Programów Operacyjnych na lata 2014–2020: Infrastruktura i Środowisko (16 grudnia 2014 r.), Wiedza, Edukacja, Rozwój (28 listopada 2014 r.), Polska Cyfrowa (5 grudnia 2014 r.) oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020, wersja 5.0. (grudzień 2014 r.) i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (12 grudnia 2014 r.)

## 2.5 Harmonogram realizacji Strategii

Tabela 10 Harmonogram realizacji Strategii

LP.	Nazwa zadania	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1.1.1.1	Powołanie Forum Organizacji Pozarządowych.											
1.1.1.2	Opracowanie i wdrożenie programu finansowego wsparcia wkładu własnego projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe.											
1.1.1.3	Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz społeczności lokalnej.											
1.1.1.4	Wspieranie sektora ekonomii społecznej, w tym tworzenia spółdzielni socjalnych.											
1.1.2.1	Utworzenie Klubu Aktywności Społecznej.											
1.1.2.2	Popularyzacja wiedzy i umiejętności dotyczących produktów lokalnych i regionalnych oraz związanych z tradycją i dziedzictwem kulturowym i naturalnym.											
1.1.2.3	Wspieranie samoorganizacji i samorozwoju mieszkańców.											
1.1.2.4	Organizacja forum młodzieżowego.											
1.1.2.5	Utworzenie Centrum Aktywności Młodych.											
1.2.1.1	Wprowadzenie e-usług w administracji publicznej.											
1.2.1.2	Prowadzenie programów profilaktyki zdrowotnej.											
1.2.1.3	Dostosowanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.											
1.2.1.4	Zapewnienie wysokiej jakości systemu ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej.											
1.2.1.5	Poprawa jakości usług edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych.											

1.2.1.6	Poprawa bezpieczeństwa publicznego.											
1.2.2.1	Tworzenie obszarów zieleni urządzonej oraz terenów rekreacyjnych.											
1.2.2.2	Utworzenie systemu informacji przestrzennej Gminy Rytwiany.											
1.2.2.3	Zapewnienie odpowiedniej jakości oraz dostępności infrastruktury drogowej.											
1.2.3.1	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej.											
1.2.3.2	Uruchomienie publicznej wypożyczalni rowerów.											
1.2.3.3	Organizacja wydarzeń popularyzujących zagadnienia ekologiczne i zdrowy tryb życia.											
1.2.3.4	Wspieranie przedsięwzięć z zakresu odnawialnych źródeł energii.											
1.2.3.5	Uregulowanie gospodarki wodnej i wodno-ściekowej.											
2.1.1.1	Wspieranie MŚP na wczesnym etapie działalności oraz funkcjonowania.											
2.1.1.2	Organizacja corocznego gminnego forum przedsiębiorczości.											
2.1.1.3	Inicjowanie oraz prowadzenie kampanii informacyjnej o dostępnych programach pomocowych z UE oraz środkach krajowych.											
2.1.1.4	Wspieranie działań wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne.											
2.1.2.1	Wsparcie utworzenia inicjatywy klastrowej na rzecz przemysłu drzewnego.											
2.1.2.2	Organizacja regularnych spotkań między przedsiębiorcami, samorządem i organizacjami pozarządowymi.											
2.2.1.1	Budowa produktu turystycznego Gminy Rytwiany wykorzystującego potencjał Pustelni Złotego Lasu.											

2.2.1.2	Inicjowanie współpracy pomiędzy Pustelnią Złotego Lasu a „Golejowem” oraz Zespołem Pałacowo-Parkowym w Kurozwękach w celu wykreowania wspólnego produktu turystycznego.											
2.2.1.3	Inicjowanie i wspieranie współpracy branży turystycznej i okołoturystycznej.											
2.2.1.4	Wspieranie działań w zakresie wykorzystania dziedzictwa kulturowego i naturalnego.											
2.2.2.1	Utworzenie edukacyjnej ścieżki rowerowej na terenie gminy.											
2.2.2.2	Wdrożenie spójnego systemu oznakowania i informacji turystycznej.											
2.2.2.3	Wspieranie działalności związanych z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi.											
2.2.2.4	Wspieranie działań mających na celu zagospodarowanie terenu wokół ruin gotyckiego zamku obronnego w Rytwianach.											

Źródło: Opracowanie własne

## **2.6 Wstęp do programów operacyjnych – przykłady projektów do realizacji**

**Projekt: Podnoszenie jakości świadczonych usług na obszarach wiejskich – realizowany przy wsparciu środków z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020**

**Działanie: M07 – Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich**

**Maksymalne planowane koszty operacji: 8,3 mln zł**

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich daje możliwość realizacji przez samorząd terytorialny przedsięwzięć z zakresu rozwoju infrastruktury wiejskiej oraz odnowy wsi, przyczyniając się tym samym do poprawy warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej.

Działania z zakresu zapewnienia odpowiednich usług na obszarach wiejskich, w tym infrastrukturalne, będą realizowane jako odrębne pojedyncze projekty, których wspólnym celem będzie podniesienie jakości i dostępności usług na obszarze wiejskim gminy, a co za tym idzie – podniesienie jakości życia jej mieszkańców.

W ramach pierwszego etapu projektu planuje się realizację inwestycji związanej z tworzeniem, ulepszaniem oraz rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii. Planuje się realizację projektu w zakresie uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy, którego łączna wartość będzie wynosić wstępnie 4,5 mln złotych.

Kolejnym etapem będzie budowa i modernizacja dróg lokalnych, których koszt będzie wynosił około 3 mln złotych. Przedsięwzięcie będzie miało na celu połączenie jednostek osadniczych z istniejącą siecią drogową.

Etap III będzie związany z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi. Planuje się inwestycje w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz infrastruktury powiązanej. Na obszarach wiejskich znajdują się pojedyncze obiekty zabytkowe, które ulegają stopniowej degradacji. Realizacja inwestycji z zakresu ochrony zabytków przyczyni się do zachowania dziedzictwa kulturowego, natomiast działania w zakresie upowszechniania kultury przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców. W ramach działań zostanie uzupełniona na obszarze gminy infrastruktura kulturalna. Przewiduje się modernizację i wyposażanie budynków pełniących funkcje kulturalne, w tym aktywizację społeczną w istniejących świetlicach. Ukształtowana zostanie przestrzeń publiczna, zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego. Wartość planowanych działań w zakresie dziedzictwa kulturowego wyniesie ok. 800 tys. złotych.



**Projekt: Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości – realizowany przy wsparciu środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020**

Ważne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego Gminy Rytwiany będzie stworzenie warunków do powstawania nowych przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie gminy. Ważną rolę dla powstających podmiotów będzie miało ich stabilne funkcjonowanie w początkowej fazie działalności. Priorytetem będzie niwelowanie barier powstrzymujących młodych ludzi przed zakładaniem firm w Gminie Rytwiany. Ważną rolę odegra rozwijanie wśród młodzieży szkolnej instynktu przedsiębiorczości. Stworzone zostaną warunki dla tworzenia się start-upów (nowych firm). Planowane jest rozpoczęcie działalności inkubatora przedsiębiorczości, który będzie prowadził wstępną ocenę pomysłu i indywidualne wsparcie doradcze, wsparcie przy rozwoju pomysłu biznesowego czy strategii przedsiębiorstwa. Inkubator przedsiębiorczości powinien oferować usługi księgowo, konsultingowe, coachingowe, a także doradztwo dla start-upów. Kluczową rolę odegrają instytucje otoczenia biznesu, które będą miały za zadanie oferować wsparcie przyszłym przedsiębiorcom. Do funkcjonowania inkubatora przedsiębiorczości zostanie wykorzystany istniejący budynek, którego adaptacja zostanie wpisana jako element rewitalizacji. Finansowanie działalności inkubatora będzie uzależnione od instytucji otoczenia biznesu i pozyskiwanych przez nie środków w ramach RPO WŚ 2014–2020 priorytetu inwestycyjnego 3a: *Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości.*

Drugim etapem projektu będzie rozszerzenie kompetencji Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Jana Pawła II w Rytwianach poprzez utworzenie Centrum Aktywności Młodych, które pełniłoby rolę oddziału zajmującego się budowaniem kompetencji kluczowych uczniów poprzez zwiększanie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, edukacyjno-wychowawczych, w tym doradczych oraz psychologiczno-pedagogicznych. Jednym z elementów działalności będzie tworzenie warunków do nauczania eksperymentalnego, takich jak: tworzenie klas o autorskim profilu nauczania po rozpoznaniu zapotrzebowania na rynku pracy w regionie, organizacja kółek zainteresowań, laboratoriów dla uczniów oraz wykorzystywanie innowacyjnych scenariuszy zajęć. Ponadto planuje się odrębne działania skierowane do kadry pedagogicznej poprzez budowanie kompetencji zawodowych nauczycieli oraz pracowników pedagogicznych w zakresie kształcenia

umiejętności interpersonalnych i społecznych, zapewnienie narzędzi diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej oraz metod zindywidualizowanego podejścia do uczniów jako metod eksperymentu naukowego. Jednym z głównych elementów działalności byłby rozwój nowoczesnego nauczania na wszystkich progach edukacji kształcenia ogólnego. Dodatkowo ważnym elementem będzie rozwijanie współpracy w zakresie kształcenia ponadpodstawowego z otoczeniem społeczno-gospodarczym w celu realizacji programów edukacyjnych, takich jak staże u pracodawców. Odrębne działania będą skierowane do najmłodszej grupy uczniów – oddziału przedszkolnego. Przedszkolaki będą mogły rozwijać się dzięki zajęciom dodatkowym stymulującym rozwój ruchowy i intelektualny wraz z możliwością indywidualnego nauczania. Aby zapewnić odpowiednie możliwości dla najmłodszej grupy mieszkańców, konieczne będzie wyposażenie placówki wychowania przedszkolnego w sprzęt i materiały dydaktyczne, jak również stworzenie dodatkowych miejsc przedszkolnych, wynikające z zapotrzebowania rodziców chcących powrócić na rynek pracy. Wszystkie planowane działania będą uwzględniać potrzeby osób niepełnosprawnych. Uruchomienie i funkcjonowanie jednostki Centrum Aktywności Młodych przy Zespole Szkół planowane jest do sfinansowania w dużej części z RPO WŚ na lata 2014–2020 w ramach priorytetu inwestycyjnego 10i: *Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.*

## 2.7 Wyniki przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

W świetle zapisów artykułów 46 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. 2013 poz. 1235 z późn. zm.) przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty następujących dokumentów:

1. koncepcje przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, plany zagospodarowania przestrzennego oraz strategię rozwoju regionalnego;
2. polityki, strategię, plany lub programy w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywane lub przyjmowane przez organy administracji, wyznaczające ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
3. polityki, strategię, plany lub programy inne niż wymienione w pkt. 1 i 2, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000 jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony.

*Strategia Rozwoju Gminy Rytwiany na lata 2015–2025* jest dokumentem, którego projekt, ze względu na charakter i skalę ujętych w nim działań wymaga przeprowadzenia procesu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W tym celu organ opracowujący projekt dokumentu sporządza prognozę oddziaływania na środowisko.

Prognoza oddziaływania na środowisko stanowi odrębny dokument, którego głównym celem jest analiza i ocena ewentualnych skutków środowiskowych związanych z wdrażaniem zadań zawartych w Strategii. Zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w *Prognozie Oddziaływania na Środowisko Strategii Rozwoju Gminy Rytwiany na lata 2015–2025* został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Kielcach (pismo z dnia 7 maja 2015 r., znak: WPN-II.411.13.2015.DZ) oraz Świętokrzyskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Kielcach (pismo z dnia 21 kwietnia 2015 r., znak: SEV.9022.5.28.2015). Sporządzoną Prognozę poddano ocenie przez właściwe organy oraz procesowi konsultacji społecznych. Zarówno Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w piśmie z dnia 8 czerwca 2015 r., znak: WPN-II.410.59.2015.DZ jak i Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny

w piśmie z dnia 22 czerwca 2015 r., znak: SEV.9022.5.45.2015 nie wnieśli zastrzeżeń oraz wyrazili pozytywną opinię przedstawionych dokumentów. W ramach konsultacji społecznych mieszkańcy Gminy Rytwiany nie wnieśli uwag oraz nie przedstawili żadnych wniosków.

Prognoza nie zastępuje *Oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko*, która to będzie wymagana w przypadku realizacji przedsięwzięć w oparciu o *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz. U. Nr 213 poz. 1397) oraz *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz. U. 2013 poz. 817).

Analizując ww. rozporządzenia, stwierdzono, że żadne z działań ujętych w Strategii nie kwalifikuje się do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, jednak część z nich po ustaleniu lokalizacji lub powierzchniowej skali oddziaływania inwestycji może spełnić kryteria przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Znaczące grupy przedsięwzięć zawartych w Strategii tworzą inwestycje polegające głównie na zadaniach budowy lub rozbudowy obiektów, uregulowaniu gospodarki wodno-ściekowej, a także zabiegów modernizacyjno-remontowych. Znaczący wpływ na środowisko będzie odczuwalny poprzez:

- emisję zanieczyszczeń, pochodzących ze spalania paliwa przez pojazdy mechaniczne w silnikach spalinowych w trakcie prac budowlanych i modernizacyjnych;
- uciążliwości hałasowe, związane z wykonywaniem robót budowlanych;
- odpady, powstające w trakcie wykonywania robót ziemnych i budowlanych.

W Prognozie wskazano, że Gmina Rytwiany to obszar szczególnie atrakcyjny pod względem walorów przyrodniczych, jak również krajobrazowych, czego potwierdzeniem są liczne formy ochrony przyrody. Najbardziej obszerną, obejmującą 1/4 powierzchni gminy formą ochrony przyrody jest Jeleniowsko-Staszowski Obszar Chronionego Krajobrazu zlokalizowany w jej środkowej części obejmujący zasięgiem głównie grunty leśne. Wśród zbiorowisk leśnych występujących na terenie gminy należy wymienić dwa zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: „Rytwiany” i „Tarczyn”. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Rytwiany” o powierzchni 2,25 ha położony jest w bliskim sąsiedztwie dawnego klasztoru kamedulskiego. Na jego terenie znajduje się zbiorowisko leśne grądu z drzewostanem dębowo-grabowym z domieszką lipy. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Tarczyn” zajmuje powierzchnię 3,6 ha. Jest to obszar porośnięty starodrzewiem sosnowo-dębowym w wieku 160–200 lat. Na szczególną uwagę zasługuje obszar sieci Natura 2000 Kras Staszowski

obejmujący lasy liściaste, bory i siedliska wodno-błotne powstałe w lejkach krasowych oraz rezerwat przyrody „Dziki Staw”, który został utworzony w celu ochrony ponad stuletnich skupisk drzew modrzewia europejskiego oraz jeziora potorfowego. Na obszarze rezerwatu występują różnorodne formy krasowe w postaci lejów, dolinek i mis. Rezerwat stanowi dogodne siedlisko dla wielu gatunków roślin i zwierząt, wśród których należy wymienić paproć salwinę pływającą oraz wydrę. Ponadto na terenie gminy występuje 15 pomników przyrody, wśród których najcenniejszym jest dąb bezszypułkowy „Bartek” liczący ok. 130 lat.

Przygotowanie i realizacja zadań omawianych w niniejszym dokumencie obligatoryjnie uwzględniać będzie obowiązujące przepisy prawne i respektować obowiązujące zakazy dla ww. form ochrony. Przewiduje się, że w ramach Strategii tylko w pojedynczych przypadkach na etapie realizacji dostrzega się możliwość wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych. Pozostałe działania w większości oddziaływać będą pozytywnie, bądź neutralnie na analizowane aspekty. Realizacja projektu w głównej mierze wpłynie pozytywnie na:

- lokalny krajobraz, ze względu na poprawę wizerunku miejscowości;
- klimat i powietrze, ze względu na działania ograniczające emisję pyłów i zanieczyszczeń do atmosfery;
- mieszkańców, ze względu na realizację szeregu działań przyczyniających się do poprawy jakości życia i rozwoju lokalnej społeczności oraz turystów poprzez rozwój infrastruktury turystycznej;
- dobra materialne i zabytki, ze względu na poprawę ich stanu technicznego i wizerunku.

Ponadto oddziaływaniem negatywnym związanym z realizacją powyższych zadań może być zanik powierzchni biologicznie czynnej w skali lokalnej. W większości działań oddziaływanie to będzie miało charakter odwracalny i chwilowy, a pomimo negatywnych przejściowych uciążliwości, po zakończeniu realizacji przedsięwzięć będzie widoczny efekt społeczny i ekologiczny. Uciążliwość w postaci hałasu spowodowanego pracą ludzi i maszyn w ramach prac budowlano-remontowych będzie krótkotrwała, odwracalna i występująca tylko na poszczególnym terenie, głównie w porze dziennej.

Termomodernizacja budynków zmniejszy zapotrzebowanie na ciepło, co będzie się wiązać z mniejszym spalaniem paliw energetycznych oraz redukcją emisji zanieczyszczeń do atmosfery. Przygotowanie i prowadzenie prac docieplenia budynków w ramach termomodernizacji powinno jednak w szczególności uwzględniać ochronę ptaków i nietoperzy gniazdujących w ścianach budynków. Konieczność uwzględniania obecności

ptaków i nietoperzy podczas remontów budynków wynika z przepisów prawa polskiego i wspólnotowego. Dotyczy to kilku grup przepisów – związanych z zakazem znęcania się nad zwierzętami, z ochroną gatunkową, a także z uregulowań dotyczących odpowiedzialności za szkody powodowane w środowisku. Większość ptaków gniazdujących w budynkach, a także wszystkie nietoperze w Polsce, objęte są ścisłą ochroną gatunkową. Ważne jest, aby działania rekompensujące straty wykonywać w przypadku wszystkich remontowanych budynków.

W przypadku konieczności ingerencji w środowisko flory i fauny objętej ochroną należy wcześniej uzyskać stosowne pozwolenie w trybie art. 56 *Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2013 r. poz. 627). Przed rozpoczęciem prac demontażowych należy przeprowadzić rozeznanie w kontekście występowania chronionych gatunków zwierząt, natomiast po zakończeniu prac, w obiektach, w których wcześniej gniazdowały ptaki należy (o ile to możliwe) umożliwić im dalsze gniazdowanie lub zapewnić siedliska zastępcze. Ponadto sposób przeprowadzenia prac demontażowych oraz ich termin powinien być dostosowany do okresów lęgowych tych gatunków.

W ramach działania polegającego na tworzeniu obszarów zieleni urządzonej oraz terenów rekreacyjnych planuje się, że w odpowiedni sposób zostaną zagospodarowane przestrzenie wokół szkół i placów zabaw oraz nieużytki, skwery i zieleńce, w tym tereny zlokalizowane przy zbiornikach wodnych w Pacanówce i Świącicy. Tereny te w zależności od pełnionej funkcji zostaną wzbogacone układem roślinnym oraz elementami małej architektury umożliwiającymi rekreację oraz prawidłową gospodarkę odpadami. Istniejąca zieleń zostanie poddana pielęgnacji, uszkodzone i chore rośliny zostaną usunięte, a w zamian wprowadzone zostaną nowe nasadzenia. Działanie to pozytywnie wpłynie na świat flory i fauny, planowane działania uchronią uwzględnione tereny przed intensywnymi procesami urbanizacji i degradacyjną środowiska przyrodniczego.

Pozostałe działania zawarte w Strategii nie będą wpływały na środowisko, w tym na obszary chronione. Prawidłowe wykonawstwo daje gwarancję pełnej ochrony środowiska gruntowego przed wpływami antropogenicznymi. Negatywny wpływ na środowisko przyrodnicze, jak również krajobraz, zaniknie po zakończeniu prac budowlanych i uporządkowaniu terenu. Ponadto w Prognozie w podrozdziale 4.5 przedstawiono szereg rozwiązań mających na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji zamierzeń wytyczonych w Strategii. Ze względu na ogólne zapisy ocenianego dokumentu, proponowane działania minimalizujące oddziaływanie negatywne również mają charakter ogólny i wskazują raczej kierunki tych działań, które będą podlegać uszczegółowieniu podczas realizacji konkretnych przedsięwzięć.

Z uwagi na położenie geograficzne Gminy Rytwiany oraz charakter zadań przewidzianych do realizacji w ramach Strategii – nie przewiduje się wystąpienia oddziaływań transgranicznych.

### 3. CZĘŚĆ WDROŻENIOWA

#### 3.1 Ewaluacja i monitoring Strategii na lata 2015–2025

Warunkiem sprawnej oraz efektywnej realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Rytwiiany na lata 2015–2025* jest wdrożenie skutecznego systemu monitorowania i oceny tej Strategii wraz z towarzyszącymi jej programami rozwoju.

Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji danego programu, który pozwala na wyłapywanie ewentualnych nieprawidłowości w jego realizacji i wprowadzanie niezbędnych korekt umożliwiających osiągnięcie wcześniejszych założeń. Ewaluacja natomiast ma za zadanie sprawdzenie czy w wyniku podejmowanych działań powstały spodziewane rezultaty oraz czy przełożyły się one na realizację wyznaczonych celów.

Opracowanie systemu monitorowania i ewaluacji umożliwi gromadzenie bieżących danych dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu celów założonych w Strategii. Pozwoli również na obserwację rezultatów prowadzonych działań, a w razie potrzeby na wprowadzenie niezbędnych aktualizacji oraz korekt. Zakres monitoringu i ewaluacji Strategii wyznaczają określone w niej cele szczegółowe, działania priorytetowe oraz zaplanowane przedsięwzięcia. Monitoring Strategii prowadzony będzie w zakresie finansowym oraz rzeczowym. Zakres finansowy dotyczy będzie monitorowania poprawności oraz efektywności wydawanych środków, natomiast zakres rzeczowy związany będzie z efektywnością podejmowanych działań oraz postępem we wdrażaniu Strategii.

Ewaluacja Strategii będzie prowadzona w celu określenia rzeczywistych efektów zrealizowanych projektów i inwestycji w niej zapisanych, a jej ocena opierać się będzie na pięciu zasadniczych kryteriach:

- skuteczność – pozwala określić czy zostały osiągnięte cele Strategii założone na etapie programowania;
- efektywność – pozwala ocenić poziom ekonomiczności Strategii;
- użyteczność – pozwala ocenić zgodności celów Strategii z faktycznymi problemami i potrzebami grupy docelowej;
- trafność – obrazuje do jakiego stopnia cele Strategii odpowiadają potrzebom wskazanym do danego obszaru;
- trwałość – pozwala określić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Strategii będą trwać po jej zakończeniu.



Ewaluacja działań zawartych w *Strategii Rozwoju Gminy Rytwiany na lata 2015–2025* zostanie podzielona na następujące części:

- *ex-ante* (przed realizacją Strategii) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji (ocena ta została przeprowadzona przed opracowaniem niniejszej Strategii);
- *on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Zespół Strategiczny, który będzie przygotowywał sprawozdanie z realizacji Strategii, co najmniej raz na dwa lata;
- *mid-term* (w połowie okresu realizacji) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego nastąpi aktualizacja Strategii;
- *ex-post* (na zakończenie realizacji Strategii) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych działań w ramach Strategii z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanego z nim systemu ewaluacji pozwoli wyeliminować w dużym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w Strategii, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań. Oprócz modyfikacji poszczególnych elementów Strategii w trakcie jej realizacji możliwe będzie uwzględnienie nowych, dodatkowych działań (zadań), które będą wpisywać się w wyznaczone cele strategiczne i operacyjne.

Za wdrożenie Strategii odpowiedzialny jest Wójt, natomiast za prowadzenie monitorowania i ewaluacji odpowiedzialny będzie Zespół ds. Ewaluacji, powołany na etapie wdrażania Strategii. Zespół ds. Ewaluacji będzie się zbierał co najmniej raz na dwa lata, a do jego zadań należeć będzie m.in.:

- przedstawienie wniosków z realizacji poszczególnych celów strategicznych;
- monitorowanie oraz ocena wdrażania poszczególnych działań;
- sformułowanie wniosków i zaleceń odnośnie wprowadzenia usprawnień w kwestii wdrażania Strategii;
- opracowanie sprawozdań z posiedzeń.

Przewodniczący Zespołu ds. Ewaluacji zobowiązany będzie przedstawić Radzie Gminy sprawozdanie sporządzone przez Zespół ds. Ewaluacji. Rada Gminy analizować będzie postępy w realizacji Strategii.

Rada Gminy, jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza, będzie mieć za zadanie:

- akceptację sprawozdań z realizacji Strategii,
- analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści Strategii Rozwoju,
- aktualizację Strategii Rozwoju,
- uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych lub innych dokumentów strategicznych o znaczeniu lokalnym.

Informacje na temat stanu realizacji Strategii będą przekazywane mieszkańcom gminy, jak również wszystkim zainteresowanym, za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Gminy Rytwiany, a także podczas spotkań z różnymi grupami społecznymi, w tym mieszkańcami, przedsiębiorcami, stowarzyszeniami itp.

Monitorowanie przebiegu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy powinno być procesem ciągłym. Sporządzany raport powinien wskazywać na zachodzące przeobrażenia i tendencje rozwoju oraz umożliwiać dokonywanie oceny stopnia realizacji zapisanych celów.

W kolejnym rozdziale przedstawiono zestaw podstawowych wskaźników monitorowania realizacji Strategii oraz rozwoju gminy.

### 3.2 Wskaźniki realizacji Strategii

W celu skutecznej ewaluacji Strategii niezbędne są dane umożliwiające przeprowadzenie oceny, m.in. porównania stanu przed i po realizacji Strategii. W tym celu wskazano szereg wskaźników porównujących sytuację w Gminie Rytwiany ze średnią dla województwa świętokrzyskiego oraz średnią dla Polski. Wskaźniki dotyczą ogólnych zmian podstawowych wartości, które zaszły w trakcie realizacji Strategii. Możemy zaliczyć do nich m.in. liczbę mieszkańców gminy, wyniki egzaminów szkolnych, dochody i wydatki gminy na 1 mieszkańca czy też liczbę podmiotów gospodarczych działających na jej terenie – wybrano te wartości, które da się wyrazić liczbowo. W tabeli 11 wskazane zostały również wartości pożądane na koniec roku 2024. Gmina Rytwiany w większości przedstawionych wskaźników wypada dużo gorzej niż województwo świętokrzyskie oraz średnia krajowa. Rytwiany wypadają dobrze m.in. we wskaźnikach związanych z wynikami egzaminów szkolnych oraz liczbie fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.

**Tabela 11 Wskaźniki rozwoju jednostki terytorialnej**

LP.	Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika dla Gminy Rytwiany na koniec:		Wartość wskaźnika – średnia ogółem dla województwa na koniec:	Wartość wskaźnika – średnia ogółem dla Polski na koniec:	Pożądana wartość wskaźnika na:	
		2008 r.	2013 r.	2013 r.	2013 r.	31.12.2024 r.	
1.	Liczba ludności ogółem	6 294	6 392	1 268 239	38 495 659	-	
2.	Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w [%] ludności ogółem	w wieku przedprodukcyjnym	22,2	19,1	17,3	18,2	powyżej średniej krajowej w 2024 r.
		w wieku produkcyjnym	60,2	62,5	62,9	63,4	powyżej średniej krajowej w 2024 r.
		w wieku poprodukcyjnym	17,7	18,4	19,8	18,4	-

3.	Migracje na pobyt stały – saldo migracji na 1000 osób	0,3	-3,0	-2,2	-0,5	poniżej średniej krajowej w 2024 r.
4.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	9,1	9,4	11,3	8,8	poniżej średniej krajowej w 2024 r.
5.	Współczynnik przyrostu naturalnego (przeliczenie na 1000 mieszkańców)	-1,7	-5,8	-2,7	-0,5	powyżej 0,0
6.	Dochody ogółem na 1 mieszkańca	2741	2809	3334	3747	powyżej średniej krajowej w 2024 r.
7.	Dochody własne na 1 mieszkańca	1161	783	1425	2042	powyżej średniej krajowej w 2024 r.
8.	Udział [%] dochodów własnych w dochodach ogółem	42,3	27,9	42,7	54,5	powyżej średniej krajowej w 2024 r.
9.	Relacja dochodów ogółem na 1 mieszkańca do średniej w Polsce (ujęcie %)	94	75	89	100	powyżej 75% średniej w Polsce na koniec 2024 r.
10.	Relacja dochodów ogółem na 1 mieszkańca do średniej w województwie (ujęcie %)	110	84	100	112	powyżej 90% średniej w województwie na koniec 2024 r.
11.	Relacja udziału w podatkach od osób fizycznych w stosunku do Polski w przeliczeniu na 1 mieszkańca	-	44	69	100	powyżej 50% średniej w Polsce na koniec 2024 r.
12.	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca	3142	2673	3320	3750	powyżej średniej krajowej w 2024 r.
13.	Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca	1163	129	575	665	powyżej średniej krajowej w 2024 r.
14.	Wydatki bieżące na 1 mieszkańca	1978	2549	2750	3086	powyżej średniej krajowej w 2024 r.
15.	Osoby w gospodarstwach domowych korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	110	106	111	83	poniżej poziomu na koniec 2013 r.
16.	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (od 3–5 lat)	50,5	77,3	71,0	74,1	100
17.	Liczba dzieci w szkołach podstawowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	66	61	53	56	powyżej średniej krajowej w 2024 r.

18.	Wyniki sprawdzianu w 6 klasie szkoły podstawowej <sup>4</sup>	24,85	26,39	25,80	25,82	powyżej średniej krajowej w 2024 r.	
19.	Wyniki egzaminu gimnazjalnego w % <sup>5</sup>	–	61,76	57,60	58,60	powyżej średniej krajowej w 2024 r.	
20.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	30	41	29	32	powyżej średniej krajowej w 2024 r.	
21.	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności <sup>6</sup>	56	55	75	95	powyżej średniej krajowej w 2024 r.	
22.	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności <sup>7</sup>	603	660	866	1057	powyżej średniej krajowej w 2024 r.	
23.	Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym <sup>8</sup>	99	106	138	167	powyżej średniej krajowej w 2024 r.	
24.	Korzystający z instalacji w [%] ogółem ludności	sieć wodociągowa	74,0	74,9	84,8	88,0	powyżej 75%
		sieć kanalizacyjna	4,5	32,6	52,5	65,1	powyżej 33%
25.	Budynki nowo oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	13	52	23	26	powyżej średniej krajowej w 2024 r.	

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego, [stat.gov.pl](http://stat.gov.pl), Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, [www.cke.edu.pl](http://www.cke.edu.pl), Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi, [www.oke.lodz.pl](http://www.oke.lodz.pl)

<sup>4</sup> Dane podano dla roku 2014.

<sup>5</sup> Dane dla roku 2014. Nie podano wyników dla 2008 roku, z powodu wprowadzonych zmian w egzaminach gimnazjalnych.

<sup>6</sup> Dane podano dla roku 2009.

<sup>7</sup> Dane podano dla roku 2009.

<sup>8</sup> Dane podano dla roku 2009.

## Spis tabel i schematów

Tabela 1 Schemat analizy SWOT .....	10
Tabela 2 Analiza SWOT Gminy Rytwiany.....	11
Tabela 3 Cel szczegółowy 1.1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej.....	26
Tabela 4 Cel szczegółowy 1.2. Tworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych .....	26
Tabela 5 Cel szczegółowy 2.1. Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego.....	27
Tabela 6 Cel szczegółowy 2.2. Tworzenie warunków do rozwoju przemysłu turystycznego na terenie gminy.....	27
Tabela 7 Wykaz powiązań celów Strategii Rozwoju z dokumentami strategicznymi .....	28
Tabela 8 Matryca zależności między celami Strategii a dokumentami regionalnymi.....	30
Tabela 9 Możliwości finansowania zadań wskazanych w Strategii .....	31
Tabela 10 Harmonogram realizacji Strategii .....	37
Tabela 11 Wskaźniki rozwoju jednostki terytorialnej.....	51
Schemat 1 Wizja, misja oraz cele główne.....	18